

1621

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

188261 / Freidin Levi

ט"ז אלול תש"ח

שני "חנוך": שיעור מפעים לחיים משתי הדמויות בעלי אותו השם
שיעור בלקוטי שיחות

"ויעקב הלך לדרכו": איך שמחים גם ב'רידה' לתוך חיי השגרה?
שולחן שבת חסידי

אם תפרסם על השיעורים, הקהל יבוא!
התוועדות עם הרבי

”כפי שאדם ‘מתייצב’ בשבת בראשית, כך נמשכת השנה כולה.”
פתגם זה של רבותינו נשיאנו מלמד אותנו על גודל השעה בה אנו עומדים, בשבת האחרונה החותמת את חודש החגים ופותחת בעז”ה את עבודת ה’ של כל ימות השנה.

ב’התוועדות עם הרבי’ בפתח הגליון, מבהיר הרבי מה העניין העיקרי שאותו צריך ‘לקחת’ מחודש החגים ומשבת זו - הוספה בלימוד התורה, הן בלימוד האישי והן בקביעת שיעורי תורה ברבים.

ב’שיעור בלקוטי שיחות’ נופתע לגלות מסר מיוחד העולה מהדמויות העלומות שמופיעות בפרשתנו. מסתבר של”חנוך” בנו של קין ו”חנוך” נכדו של שת יש מסרים מדויקים ורלוונטיים לעבודת ה’ שלנו.

במדור ‘שולחן שבת חסידי’ נכיר מה עומד מאחורי ההכרזה “ויעקב הלך לדרכו”, ונפגוש את ההכוונה המאירה של הרבי, כיצד עלינו לייקר דווקא את חיי השגרה והמעשה ולשמוח בעבודת ה’ שבהם.

במדור ‘אור וחיות’ נלמד מאמר חסידות של רבינו הזקן, שחושף בפנינו מעט ממה שמסתתר מאחורי אופן הבריאה הייחודי של האדם; ובמדור ‘מכתב מבואר’ נפגוש מסרים לחיים אותם לומד הרבי מהפסוקים בהם פותחת התורה.

בברכת שבת שלום ומבורך, ובתפילה לגאולה שלמה תיכף ומיד.

המשכת ההשפעות משבת בראשית על כל ימות השנה נעשית על ידי הוספה בלימוד התורה ובקביעת שיעורי תורה ברבים; אם רק תעמיד את ה”פנס” בחוץ ותפרסם על השיעורים, יהיו יהודים שיתעוררו מכך ויגיעו!

• התוועדות עם הרבי

בפרשת השבוע אנו קוראים על שני אנשים עם שם זהה, אבל עם סיפורי חיים שונים מאד ואפילו מנוגדים. שניהם יחד מלמדים אותנו משהו חשוב על עצמנו ועל עבודת השם שלנו

• שיעור בלקוטי שיחות

כיצד השימוש ב’צל’ באומנות הציור מלמד על היחס הנכון לחיי השגרה? וכיצד ‘נוחתים’ נכון אל חיי המעשה לאחר ההתרוממות בחודש החגים? – “ויעקב הלך לדרכו” מתוך שמחה!

• שולחן שבת חסידי

מדוע האדם, שנפשו נעלית יותר מנפש בעלי החיים, גופו פחות במעלה מגופם? ומדוע בריאת האדם דווקא הייתה באמצעות שני שמות? – “יחודיות בריאת האדם, ומה שזה מלמד על תפקידו בעולם” • **אור וחיות**

מה ההכרח לכך שהקב”ה משגיח על העולם בהשגחה פרטית? ומהי ההוראה התמידית שיהודי צריך ללמוד מהפסוקים הפותחים את התורה? – ההכוונה הבהירה הטמונה בפסוקי “בראשית ברא אלוקים” • **מכתב מבואר**

למנוי דיגיטלי ל’התקשרות’:
chabadisrael.co.il/alonichabad

לוח חב”ד – 17 • עת לדעת – 19 • שניים מקרא ואחד תרגום – 20 • זמנים ושיעורי השבוע – 32

צעירי אגודת חב”ד באה”ק ת”ו
י”ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב
עורך ראשי: שלום בלוי עריכה: הרב יוסף יצחק מרגליות
מו”ל: המרכז לעזרי שליחות, ת”ד 1122 כפר חב”ד
1621 • ISSN 7474-0793 • 6084000
לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com
התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ”ש חסידי חב”ד
לחיזוק ההתקשרות לכ”ק אדמו”ר רבי
מנחם מענדל בהרה”ק רלו”ו מליובאוויטש
זצוקלה”ה נב”מ ז”ע

שיחת שבת פרשת בראשית תשל"ה
(תורת מנחם כרך עח, עמוד 212)

התוועדות עם הרבי

טוען שאי אפשר לייסד שיעור תורה במקום מגוריך? זהו רק מצד הכיווץ והצמצום שלך...

נמצאים, לא שייך לארגן, מצד כמה סיבות, קביעות עיתים ללימוד תורה ברבים. ומוסיפים לטעון, שכיוון שכן, אינם יכולים ללמוד גם לבדם, ללא חברותא...

ובכן: בנוגע לקביעת עיתים לתורה שלו בעצמו - הרי מובן וגם פשוט שהעובדה שאין לו חברותא אינה פוטרת אותו מהחיוב המוטל על כל אחד מישראל לעסוק בתורה, כמבואר בהלכות תלמוד תורה לרבינו הזקן.

ובנוגע לפעולה לייסד שיעורים, שתהיה קביעות עתים לתורה לרבים - הנה מה שטוען שזהו דבר בלתי אפשרי במקומו, זהו רק מצד הכיווץ והצמצום שלו... אבל האמת היא, שאם רק יעסוק בכך, בוודאי יצליח לפעול זאת. וכידוע פתגם כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר [הרי"צ] שחסיד צריך להיות "פנסאי". צריך להדליק עששית של אור, ולהעמידה - לא בחדרו, מאחורי דלת ותריס מוגף, אלא באופן של פרסום - בחוץ דווקא, במקום של חושך כפול ומכופל, ואז יתקבצו כל החפצים באור.

וכך גם בענייננו: כאשר יפרסם במקומו אודות האפשרות לקביעות עיתים לתורה, אזי יראה שלפתע יתקבצו כמה וכמה יהודים, כולל גם כאלו שהוא לא ידע בכלל שהם יהודים, ואפילו כאלו שלא ידעו בעצמם שהם יהודים... גם הם יתקבצו כמו ניצוצות שנמשכים ומתקבצים אל אור האבוקה. כיוון שהפרסום אודות לימוד התורה וכו' יעורר את הזיכרון שלהם על הסבא והסבתא וכו', וירצו להתקשר עימו וכו'.

וגם במקרה שברגע הראשון לא יבואו ריבוי אנשים, המון רב, כפי ששיער, ואפילו במקרה שבתחילה לא יבוא אף אחד... אין מה להתפעל. עליו מוטל להמשיך ולעשות את שלו כדי לפעול בזה, ולסמוך על הבטחת הקב"ה "יגעת ומצאת", והקב"ה יעשה את שלו - שסוף כל סוף בוודאי יצליח.

שבת בראשית, שממנה נמשכת הארה בכל שבתות השנה, היא ה"שבת שאחר חג", שזה מכוון בעיקר על שמחת תורה. ומזה מובן, שהעילוי והשלמות שניתוסף בשבת בראשית, שממנה יש להמשיך על כל השנה כולה, הוא בעיקר בנוגע לעניינו של שמחת תורה, עניין התורה.

ובהמשך לזה יש לחזור ולעורר אודות המדובר בהתוועדות שמחת תורה, שיש להוסיף ולהרבות בלימוד התורה:

כל מציאות העולם היא "בשביל התורה" ו"בשביל ישראל" (שלומדים את התורה). כפי שמביא רש"י בהתחלת פירושו על התורה בפירוש תיבת "בראשית".

וכיוון שכן, כדי שכללות הנהגת העולם תהיה כראוי, ויתבטלו כל העניינים הבלתי רצויים - הרי זה על ידי לימוד התורה בשופי. כי כאשר כל אחד מישראל לומד תורה, הרי הוא פועל בכך את תיקון ובירור חלקו בעולם, וכך נפעל בירור העולם כולו, שיתנהל באופן הראוי, על פי התורה.

צריך להוסיף בלימוד התורה. הן בנוגע לעצמו, על פי הכלל של "קשוט עצמן תחילה כו'" - להוסיף בלימוד התורה בשופי וכו'; והן בנוגע לפעולה עם הזולת - להשתדל שבכל עיר, מושב וכפר וכו' שבו דרים בני ישראל, יתוסף בקביעות עיתים לתורה. כולל ובמיוחד על ידי הקמת ישיבות שבהם ילמדו תורה מתוך אהבת ה' ויראת ה'. ועד שאותו מקום יהפוך להיות מקום של תורה וחכמי התורה - "יבנה וחכמיה".

ובנוגע לפועל (כדי שלא יפרשו שהכוונה היא ברוחניות העניינים ובאופן של רמזים וכו'): יש לפרסם בכל מקום ומקום, על ידי עיתונים, לוחות-מודעות ושאר אופני פרסום כיוצא בזה - ובפרט במדינה זו שעניין הפרסום הוא דבר קל ורגיל - שיש מקום ציבורי שבו יתקיימו שיעורי תורה, לכל אחד ואחד לפי השגתו.

ישנם כאלו שטוענים, שבמקום שבו הם

שני חנוך

פרשת בראשית היא הפרשה הארוכה ביותר בתורה, באורך התקופה ההיסטורית שהיא מקיפה. היא מתחילה בבריאת העולם ומתמשכת על פני תקופה של למעלה מאלף וחמש מאות שנה. בחלק האחרון של הפרשה, התורה מספרת על הדורות הראשונים של בני האדם שחיו בעולם. התורה מתמקדת בעיקר בעץ המשפחה של צאצאי אדם הראשון, ומזכירה חלק מהדמויות בשמותיהן, בלי לספר יותר מדי מה קרה בעולם באותן שנים ארוכות.

אוכלוסיית בני האדם גדלה ומתפשטת על פני ארצות רבות, כשכולם למעשה צאצאי שת או קין, שני בניו של אדם הראשון. אבל הסוף העגום והמוכר הגיע בדור העשירי של האנושות. מלבד נח ומשפחתו, כל שאר בני האדם נכחדו במבול. כך שלמעשה גם משושלת קין לא נותר שריד, וכל בני האדם החיים היום הם צאצאים של נח ושת. לנח נולדו שלושה בנים, מהם התחילה ההתפצלות למשפחות, מוצאים ולאומים שונים ומגוונים, אותם אנו מכירים עד היום.

התורה לא מספקת לנו כמעט שום מידע על אותם אנשים, חוץ מהכרונולוגיה של תולדות חייהם - כמה שנים חי כל אחד מהם, ובן כמה הוא היה כשנולד לו הבן שהמשיך את השושלת. באופן חריג, יש שתי דמויות שעליהן התורה כן מספרת, לפחות קצת, על סיפור חייהם. הראשון הוא חנוך בנו של קין:

וידע קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך, ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר בשם בנו חנוך.

נזכיר את הרקע הקודם שמסופר בתורה. קין רוצח את אחיו הבל, והשם מעניש אותו שיהיה נע ונד ללא מקום של קבע בעולם. מיד אחר כך קין עושה שני דברים: מוליד בן, ובונה עיר אותה הוא קורא על שם בנו. הבן הזה הוא חנוך הראשון, בדור השלישי לאנושות.

חוץ ממנו יש עוד חנוך, שלושה דורות מאוחר יותר²:

ויתהלך חנוך את הא-להים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה וילד בנים ובנות... ויתהלך חנוך את הא-להים ואיננו כי לקח אתו א-להים.

כאן כבר יש לנו ממש הצצה לאישיות. חנוך הזה היה צדיק ועובד השם שסיים את חייו באופן טרגי. הוא מת בגיל צעיר, בן שלוש מאות שישים וחמש בסך הכול. ביחס לתוחלת החיים

1. בראשית, ד, יז.
2. שם, ה, כב; כד.

בלקוטי שיחור

שני חנוך

בפרשת השבוע אנו קוראים על שני אנשים עם שם זהה, אבל עם סיפורי חיים שונים מאוד ואפילו מנוגדים.

שניהם יחד מלמדים אותנו משהו חשוב על עצמנו ועל עבודת השם שלנו.

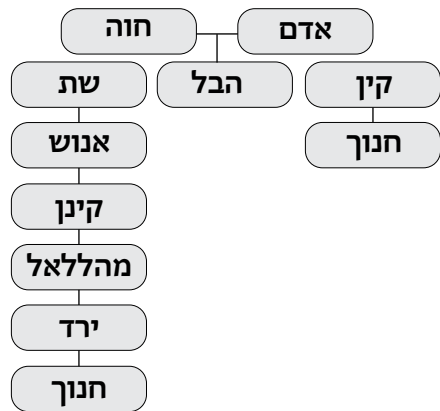
השיחה המלאה – בלקוטי שיחות חלק לה, שיחה שנייה לפרשת בראשית.

באותה תקופה, זה גיל צעיר מדי למות בו. נזכור שאביו יָרַד חי תשע מאות שישים ושתיים שנים, ובנו מְתוּשָׁלַח חי לא פחות מתשע מאות שישים ותשע שנים.

אפשר ממש לשמוע את זה במילים של הפסוק: "וַאֲיַנְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים". כאילו חייו של חנוך נקטעו באמצע, והוא נלקח בחטף, לפני שהשאיר חותם בעולם.

רש"י אומר זאת במפורש, ומצטט מתוך המדרש:

מהר הקדוש ברוך הוא וסלקו והמיתו קדם וּמָנו. וְהָיוּ שְׁשָׁנָה הַכְּתוּב בְּמִיתָתוֹ לִכְתֹּב "וַאֲיַנְנוּ" בְּעוֹלָם לְמַלְאוֹת שְׁנוֹתָיו.

המשפחה הלא נכונה

הסיפור המסקרן הזה על "שני חנוך", מזמין אותנו לעשות השוואה ביניהם, לתהות האם יש קשר בין שתי הדמויות הקרויות באותו שם בפער של כמה דורות זה מזה, ולהבין מה הסיפור שהתורה רוצה לספר לנו בין השורות³.

ובכן, כשמתחילים לבדוק את סיפור החיים של שני החנוכים, מגלים משהו בהחלט מעניין. נקרא את הדברים בלשוננו של הרבי:

3. באופן מעניין עוד יותר, יש עוד צאצא עם שם משותף לקין ולשת: למך. ראו על כך בהערה 7 בשיחה.

א. ראה לקוטי לוי יצחק ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומחז"ל ריש ע' ח: וע"כ לומר שהב' בחי' למך שמקין ושמשת יש להם שייכות זה לזה כי הרי שמם אחד הוא ושנים מיוצאי חלצי קין ושנים מיוצאי חלצי שת שווים בשמותיהם זה לזה והם חנוך ולמך מקין וכן חנוך ולמך משת. וראה ת"ז ת"ע בתחלתו.

ב. ה, יח ואילך.

ג. ד, זי.

מצינו בזה דבר פלא, שלשניהם [לקין ולשת] היה צאצא בשם חנוך⁴ - בנו של קין ואחד מצאצאי שת⁵ - ובשניהם מודגש תוכן הופכי משל אביהם.

בקשר לחנוך בנו של קין נאמר⁶ "ויהי (קין) בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך". ובחנוך מצאצאי שת נאמר⁷ "ויתהלך חנוך את האלוקים ואיננו כי לקח אותו אלוקים".

והיינו, דבנוגע לחנוך בנו של קין מודגש בתורה עניין של "בניין" וקיום, הפך ענינו של קין. ואילו בנוגע לחנוך שבא משת, מפורש בו הפך עניין של קיום, הושתת העולם - "ואיננו!"

כל אחד מאותם שני אנשים בשם חנוך שיין לאחת משתי משפחות האנושות הראשונות, שכל אחת מהן מייצגת תקופה שונה בהיסטוריה העולמית. משפחת קין מייצגת תקופה שהייתה ואיננה עוד, עולם שנכחד ואיננו, יקום שנמחה במבול ולא הותיר אחריו דבר ולא אף אדם חי. משפחת שת לעומת זאת מייצגת קיום והמשכיות, שכן ממנה התפתחה האוכלוסייה האנושית הקיימת עד היום, שגם אנחנו חלק ממנה.

אבל אם מסתכלים על הפרטים שהתורה מספקת על שניהם, זה נראה כאילו כל אחד מהם נולד למשפחה הלא-נכונה, כשהוא אמור היה להיוולד דווקא למשפחה האחרת.

דווקא חנוך בנו של קין מסמל בנייה וצמיחה. אביו הוליד אותו אחרי שרצח את אחיו הבל, ובכך כאילו תיקן את הרצח הנורא, כשהביא חיים חדשים לעולם במקום אלו שהוא לקח. ובהמשך לזה אביו גם בונה עיר וקורא לה על שמו, שוב סמל לבנייה, שיקום והתפתחות. אין יותר מתאים מסיפור כזה דווקא למשפחת שת, ממנה "הושתת העולם" והוקמה מחדש האנושות.

ואילו חנוך השני - למרות שהוא בן למשפחת שת - מייצג סיפור של אובדן, סיפור שנגדע באמצע הפרק. "איננו, כי לקח אותו אלוקים". האם הוא לא מתאים יותר למשפחת קין, שנעלמה ולא הותירה אחריה דבר?

ד. ה, כד.

ה. דנלקח לפני זמנו כפרש"י ומדרשים עה"פ.

אחרי המבול

מסתבר שאנחנו צריכים להעמיק עוד יותר כדי להבין מה באמת מייצגת כל אחת משתי המשפחות, משפחת קין ומשפחת שת - ונקרא את הדברים תחילה בלשונו של הרבי:

בכללות הבריאה מצינו שתי תקופות: התקופה שלפני המבול, שלא היה לה קיום, שנמחה כל היקום; ואחרי המבול, שאז נפעל קיום בעולם באופן ד"לא ישובותו".

ועל דרך זה לאחרי המבול גופא, יש שתי תקופות: הדורות שלפני מתן תורה, ולאחר מתן תורה. שלפני מתן תורה היה העולם במצב של "ארץ יראה", ולאחר מתן תורה נעשה במצב של "ושקטה".

בקורות העולם והאנושות, אפשר למתוח קו ברור בין "לפני" ו"אחרי", כאשר האירוע המכונן ששינה את העולם הוא כמובן המבול.

המבול היה אירוע של כאוס, אי-סדר ואי-יציבות. כל מה שהיה, הלך. בעלי החיים נעלמו, האנשים נכחדו. העולם כולו נשטף במים רבים שמחו את כל היקום. אפילו השמש, הירח והכוכבים 'לא עבדו'. אחרי המבול - זה כבר סיפור אחר. הקדוש ברוך הוא הבטיח שזה לא יקרה שוב, וזה פתח עידן חדש של יציבות, של עולם שמתפקד ולא משתגע. כך השם מבטיח לנו: "עַד פֶּלַי יְמֵי הָאָרֶץ, זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקָיִץ וְחֹרֶף וְיוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְתוּ". השמש תזרח בכל בוקר, עונות השנה יתחלפו במועדן, הגשם ירד והמערכת תפעל באופן מחזורי קבוע כמו שעון.

אך הבה ונמשיך כמה מאות שנים קדימה בהיסטוריה, ונגיע למתן תורה. חז"ל אומרים דבר מעניין מאד על מה שקרה שם. כך אומרת הגמרא⁴ על הפסוק בתהלים "משמיים השמעת דין, ארץ יראה וְשָׁקְטָה": "אם יראה, למה שקטה? ואם שקטה, למה יראה? אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה... התנה הקדוש ברוך הוא עם

4. שבת, פח, א.

מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה, אתם מתקיימים; ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו".

זה גילוי מדהים: מאז המבול ועד מתן תורה העולם נותר בלתי יציב, תלוי על בלימה, עד לרגע שבו בני ישראל אמרו כן והכריזו "נעשה ונשמע". עד אז, העולם עדיין התנדנד והארץ עדיין "יראה". מתן תורה הוא בראש ובראשונה הסיפור שלנו, של בני ישראל שנבחרו על ידי הקדוש ברוך הוא להיות עימו ולעשות את שליחותו בעולם. אבל לא רק זה. לתפקיד שקיבלנו במתן תורה יש משמעות עצומה לסיפור הכלל-אנושי, ואפילו הכלל-עולמי.

משום שעד אז, העולם היה עולם מבולגן וחסר יציבות. אותה הבטחה של הקדוש ברוך הוא ש"לא ישובותו" עדיין לא הושלמה. רק אחרי שבני ישראל הסכימו לקבל את התורה, העולם השתנה והפך ליציב. השם נתן לנו את מערכת החוק שעל פיה העולם פועל ואנחנו צריכים לציית לה, וזה מה שנתן לעולם את החוקיות והקביעות שלו. הקדוש ברוך הוא נתן לנו את התורה והמצוות, ואנחנו ממלאים את העולם במשמעות אלוהית ומאירים אותו, ובכך נותנים לו את הקיום והחיים האמיתיים והיציבים שלו.

אם תרצו, אפשר לומר ש"אחרי המבול" התחיל באמת רק אחרי מתן תורה. מכאן נחזור לסיפור של קין ושת:

לקין ותולדותיו לא היה קיום, והוא השורש והכלל לכללות מצב העולם לפני מתן תורה.

ושת ותולדותיו, שממנו הושתת העולם על ידי נח, שהוא "ינחמנו ממעשינו", הוא השורש והכלל למצב העולם שלאחרי מתן תורה.

מה ההבדל היסודי בין משפחת קין למשפחת שת? כפי שאמרנו בתחילה: קין זו המשפחה שנעלמה ונכחדה במבול, ושת היא המשפחה שממנה נולדו כל בני האדם שחיים היום ועוד יבואו בעתיד. זו שהצילה את האנושות, את בעלי החיים ואת העולם כולו, ושיקמה את העולם

ט. וראה לעיל הערה 4.
י. ה, כט.

ו. נח ז, כג.
ז. שם ח, כב.
ח. תהלים עו, ט. שבת פח, א. ו"ש"ג.

אחרי המבול.

בעוד משפחת שת מסמלת את יישוב העולם, שהרי ממנה נולדה כל האנושות והיא זו שהצילה את העולם מהכחדה גמורה במבול - משפחת קין מסמלת את ההפך, את התוהו ובוהו ואת האי-יציבות שהובילו למבול מלכתחילה. זו המשפחה שנעלמה מההיסטוריה.

האם זה אומר שאלו רעים ואלו טובים? ממש לא. בחסידות מוסבר ששתי המשפחות האלה מייצגות שני סגנונות חיים שונים, שלכל אחד מהם יש מקום מסוים.

לכאורה, אנחנו מעבירים קו מחיקה עבה על כל מה שהיה לפני המבול. מה שהיה - איננו. זו הייתה תקופה של חטאים, בה אנשים הכעיסו את השם והעונש שלהם היה הכחדה. אבל בתורת הסוד מוסבר שיש סיבה עמוקה יותר לכך שהאנשים שחיו לפני המבול נכחדו ולא שרדו אותו.

אותם אנשים של 'לפני', חיו חיים מסוג אחר. החיים שלהם היו רוחניים ומנותקים מהחומריות. גם קין עצמו היה אדם רוחני. חוה אימו של קין קוראת לו בשם הזה בגלל סגולותיו הרוחניות:⁵ "וַתֵּהָרֵם וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וַתֹּאמֶר: קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'". זה איש שמחובר להשם ולא לעולם ולחיים החומריים. ובאופן מפתיע, זו בדיוק הסיבה האמיתית שגרמה להכחדה שלהם.

בני משפחת קין הם אנשים שלא היה אפשר לקיים איתם את העולם, כי הם היו רוחניים מדי. הם התמקדו ברוחניות, ולא בעשייה ובפיתוח העולם. הדבר פָּתַח פְּתַח אצל חלק מהם להידרדרות לחטאים נוראים. קין הרג את אחיו מפני שהוא זלזל בעצם הערך של קדושת החיים בעולם הזה, ודור המבול חטא בגנבה ובגזל משום שלרכוש החומרי ולקניין שלו לא היה שום ערך בעיניהם. עד שבסופו של דבר, החטאים הרבים שלהם הביאו עליהם את עונשם.

ובעצם, הרעיון כאן עמוק יותר. עצם העובדה שהם מנותקים מהעולם ולא חושבים איך לתרום לו, היא זו שגררה אותם לאבדון. כמו שאמנן גדול לא יכול להתפרנס בלי מפיק שמחבר אותו אל המציאות, כמו שפיזיקאי מהולל לא ישנה את העולם בלי שהגילויים שלו יתורגמו לטכנולוגיה יישומית חדשה, כך העולם לא יכול היה להתקיים ממשפחת קין.

5. בראשית, ד, א.

לעומת זאת, שושלת שת הייתה משפחה מסוג אחר. הם היו אנשים מעשיים ותכליתיים יותר, שהתמקדו בעשייה ובפיתוח העולם. השם ברא את העולם, ושלח אותנו אל העולם, כדי לקיים בו שליחות של עשיית טוב, של קיום המצוות, של הארה באור האלוהי. העולם זקוק לאנשים כאלה, שבונים, מפתחים ומתקנים, ולכן מהם השתקם העולם מחדש לאחר המבול.

לא סתם נח הוא הדמות הכי בולטת במשפחה הזו. כבר בלידתו נועד נח, איש צדיק תמים, להיות האיש שבא לתקן את העולם:⁶ "וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר: זֶה יִנְחָמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂינוּ וּמִעֲצָבוֹן יְדֵינוּ, מִן הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרָה ה'". רש"י על הפסוק מגלה לנו שנח היה ממציא מבריק, שפיתח כמה כלים חשובים לחקלאות: "עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרשה, והוא הכין להם. והייתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חיטים מקללתו של אדם הראשון, ובימי נח נחה". וכמובן השיא הוא במבול עצמו, שם נח ומשפחתו נכנסו על פי דבר השם אל התיבה, והצילו את האנושות ואת בעלי החיים מכיליון מוחלט.

הרוחני והמקורקע

כעת הרבי מלמד אותנו שמדובר על מציאות חיים ממשית. ההבחנה הזו בין אנשי ה"תוהו ובוהו" לבין האנשים המיושבים המתקנים את העולם, תקפה וקיימת גם בעבודת השם של כל אחד מאיתנו.

נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

בעבודת השם יש בכללות שתי דרכים:

עבודה בדוגמת בן עזאי, שלא עסק בקיום העולם, לא נשא אישה, ואמר: "מה אעשה שנפשי חשקה בתורה";

ועבודה של אלו העוסקים ביישוב וקיום העולם.

יש עבודת השם שכל התנועה שלה היא התנתקות ממה שנקרא "יישובו של עולם".

6. שם, ה, כט.

יא. ראה אגה"ק ס"ה (קט, א): יש ב' מיני נשמות בישראל כו'. וראה ביאורו פ' וישב לאדמו"ר האמצעי (כה, א-ב) ולהצ"צ (ע' קלד).
יב. יבמות סג, סע"ב.

מסוימים, שבאופי שלהם נמשכים לצדדים הנפשיים והרוחניים יותר, לעיתים גם על חשבון התכל'ס והמיקוד בעשייה בפועל.

ומה שמעניין לראות זה ששתי הצורות האלה של עבודת השם קיימות, לפחות במובנים מסוימים, גם אצל כל אחד מאיתנו. הדוגמה המוחשית לכך היא התפילה:

כפי שמצינו בתפילה:

מעיקרי התפילה היא הכוונה ש"ראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה", ו"חסידים ואנשי מעשה (ש) היו מתבודדים ומכוונו בתפילתן, עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות רוח השכלית עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה".

[ומצד שני] תוכן מצוות תפילה: בקשת צרכיו מהקדוש ברוך הוא^ג, שימלא חסרונו ומשאלותיו, עד לצרכיו הגשמיים, רופא חולים מברך השנים^{טו}.

כאשר אנחנו מתפללים בכוונה ובתשומת לב, למה אנחנו עושים את זה?

סיבה אחת היא פשוט להתפלל. כלומר, להגיע לדבקות בקדוש ברוך הוא. להתייבץ לפני השם, לעשות את מציאותו מוחשית ונוכחת יותר בחיים שלנו ולדעת ש"אין עוד מלבדו" והוא האמת היחידה.

בגמרא מסופר על אותם "חסידים ואנשי מעשה" שבזמן התפילה היו עוברים תהליך נפשי ארוך וממושך של כמה שעות, עד שהיו מתנתקים ושוכחים מכל חיי החומר, מאבדים כל תחושה פיזית ומגיעים לדרגה של כמעט-נבואה. ולא צריך להרחיק עד לשם, כי גם בדורות האחרונים מוכרים חסידים גדולים שהיו מתפללים שעות על גבי שעות, מתוך כוונה ודבקות, כשמליבם בוקע בכי וגם ניגון חסידי של השתוקקות.

הדבקות הזו קורית כי התפילה היא באמת

אחת הדמויות שמסמלות את הסגנון הזה במיוחד היא דמותו של התנא רבי שמעון בן עזאי, המכונה "בן עזאי". הוא היה אחד מהענקים שבתנאים, ושמו מופיע שוב ושוב במשנה ובגמרא. הוא נחשב לאחד מתלמידי החכמים המבריקים והגאוניים ביותר אי פעם, עד שרבי עקיבא, גדול התנאים, התייחס אליו כתלמיד-חבר, וגילה לו סודות שלא גילה לאיש.

והייתה לבן עזאי עוד ייחודיות: מרוב אהבה לתורה וקדושתה, הוא סירב להתחתן. כשתמהו בפניו מדוע הוא לא נושא אישה, למרות שחשוב מאד להקים משפחה ולהביא ילדים לעולם, הוא השיב: "ומה אעשה, שנפשי חשקה בתורה? אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים". בן עזאי אכן נפטר בגיל צעיר, ללא שהותיר בעולם צאצאים.

בן עזאי לא הרגיש בצורך לפתח את העולם, לשכלל אותו ולתקן אותו. זה נבע אצלו ממדרגה קדושה ונעלה. הוא היה כל כך להוט אחרי התורה, עד שלא היה מסוגל להתנתק ממנה ולקחת על עצמו עול של ניהול בית וגידול ילדים. הוא חי את כל חייו בבית המדרש. צריך לקיים את מצוות "פרו ורבו"? משהו אחר יעשה את זה, לא אני.

באופן כללי, 'בן עזאי' הוא סמל לעבודת השם של יהודים שרוצים רק קדושה, שמרוב קדושתם חיים בכלל בעולם אחר, והם לא רואים שום מטרה בקיום ויישוב העולם. הם מעדיפים לחיות יומם ולילה ללא הפוגה עם הספרים הקדושים, לשקוע בתפילה ובלימוד ולא לראות שום דבר מחוץ לזה.

זה כמובן חריג מאד. בדרך כלל, עבודת השם דורשת לחיות את החיים בעולם, וכן לחשוב גם על תיקון העולם ואין אפשר לשפר ולשכלל אותו. כמו רוב הצדיקים, שהקימו משפחות וחיו עם רגליים על הקרקע ועבדו את השם מתוך שמחה וסיפוק. ובוודאי שזה נכון לגבי רובנו המוחלט, שקמים בבוקר לעבוד ועובדים את השם בחיים הממשיים.

חשוב לדעת ששתי הדרכים אפשריות, ושתייהן לגיטימיות. גם אם נוציא מהמשוואה צדיקים מופשטים ורוחניים ביותר כמו בן עזאי, עדיין אפשר לראות את זה 'בקטן' אצל אנשים

ג. רמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ז (מסנהדרין כב, א). טושו"ע (וידאדה"ז) אר"ח סצ"ח ס"א.

יד. טושו"ע (וידאדה"ז) שם.

טו. שהוא המ"ע דתפלה (ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. נ"כ רמב"ם שם ה"א. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה בתחלתו. ושי"ט).

טז. ראה לקמן ע' 126 ואילך. 194 ואילך.

כשאנחנו שומעים על צדיקים מתקופות עברו, כמו רבי שמעון בר יוחאי או האריז"ל, אנשים שהעולם הזה לא עניין אותם והיו דבקים בתורה בלבד, זה מעורר אצלנו שאיפות נסתרות וכמיהה להתעלות למקום עליון ורוחני יותר.

אפשר לראות על אברכים שעמוסים ועסוקים מאד בשגרה, שכאשר הם באים לרבי זהו זמן בו הם שוכחים מהכול. כעת הדבר היחיד שיש להם בראש זה "שבתי בבית השם". בלי טלפונים, בלי מיילים, רק לשבת וללמוד עוד שיחה של הרבי, עוד מאמר, להתפלל באריכות ובכוונה ופשוט לשהות בעולם של קדושה. ולמי אין את השאיפה הזו, להתנתק ממרוץ החיים, ולהקדיש את כל הזמן שלנו לנשמה, לרוחניות ולעבודת השם?

אך מצד שני, לכולנו יש גם את חוש האחריות. אנחנו יודעים שנשלחנו לעולם מלא בעיות ולחצים, וזו אחריותנו להתמודד איתם. יהודי מאמין יודע שהוא נשלח לעולם כדי ללמוד תורה, לקיים מצוות ולהאיר את העולם. נשלחנו כנשמות למסלול האתגרים של משפחה, פרנסה, בריאות ושלוש בית, לא כדי לברוח אלא דווקא כדי שגם שם נכניס את הקדוש ברוך הוא.

כך שאצל כל אחד מאיתנו יש קצת "קין" וקצת "שת" - מצד אחד תנועה של התנתקות מהעולם, ומצד שני אחריות כלפי התפקיד והשליחות לבנות את העולם.

מה לבקש?

הצדיק רבי מאיר מפרמישלאן, מגדולי החסידות, היה ידוע כבעל מופת גדול. מכל האזור היו מגיעים אליו אנשים להתברך בבריאות, בפרנסה ובהצלחה, וראו ישועות בזכות ברכותיו.

פעם התארח בשבת רב גדול בביתו של הצדיק, ובמהלך השבת גילה להפתעתו כי רובם ככולם של חסידיו הקרובים של רבי מאיר חיים חיי דוחק וצרות. זה אשתו חולה, זה ילדיו חולים, והשלישי לא מצליח למצוא שידוך לבנותיו, כולם עניים מרודים.

שאל הרב את רבי מאיר: "אם אתה בעל מופת גדול כל כך, למה אינך מברך את חסידך בחיים מאושרים?". תשובתו של רבי מאיר הייתה מפתיעה עוד יותר: "הם אינם מבקשים".

הרב תמה על התשובה. וכדי להסביר לרב

עת שבה הנשמה דומיננטית. זהו זמן שבו אנו מתקלפים מהבלי החיים, עד שהנשמה מאירה. גם אצל כל אחד מאיתנו, יש חלקים בתפילה שבהם אנו זוכרים ומרגישים בצורה מוחשית שאנו מדברים עם השם. כשאנחנו חושבים על המילים ומתרגשים מהן, ואז פתאום צף בנו רצון לעזוב את כל הדברים הקטנים, לשכוח מהכול ורק לדבוק בקדוש ברוך הוא.

אלא שלצד זה יש בתפילה מטרה נוספת, חשובה לא פחות. המפגש עם בורא העולם נועד לאפשר לנו לבקש ממנו את כל מה שאנחנו צריכים, וכשמבקשים כמו שצריך - גם מקבלים. התפילה היא הזמן לעמוד מול השם ולבקש נחת מהילדים, שלום בית, פרנסה בשפע, בריאות והצלחה.

למעשה, זה התוכן העיקרי של התפילה. די לפתוח סידור ולראות את זה מיד. מה אנחנו אומרים בתפילה? מבקשים מהקדוש ברוך הוא: "רפאנו ונרפא", "ברך עלינו את השנה הזאת", ועוד בקשות שכולנו צריכים.

המניע הראשון דומה במובן מסוים לעבודת השם בסגנון בן עזאי. כאן אנחנו לא מחפשים לתקן ולהביא תועלת, אלא פשוט לשהות בעניין עצמו. להתפלל כדי להיות בתפילה, עוד רגע עם הקדוש ברוך הוא, ולפחות ברגע הזה לשכוח מהמשימות של החיים.

המניע השני דומה לדרך הרגילה של עבודת השם, של עשייה ב"קיום ויישוב העולם". אנחנו מתפללים, אבל לא שוכחים את הצרות. אנחנו מבקשים מהשם פתרון לבעיות שלנו, כי הוא הביא את נשמותינו לעולם כדי שנחיה בו ונתקן אותו. אנחנו עומדים לפני מי ששלח אותנו, ומבקשים ממנו שייתן לנו את הכוחות להמשיך בשליחות שלנו בעולם.

זה לא רק בתפילה. באופן כללי יותר בגישה לחיים, אפשר לראות שתי התנועות המנוגדות האלה קיימות במקביל.

לכל אחד קיים בלב רצון להתנתק מהחיים הגשמיים, מהמרוץ אחר כסף וכבוד ו"מה יגידו", מהצורך לנהל תקשורת עם אנשים במהלך העבודה, ומהכורח לטפל באינספור בעיות רפואיות וכלכליות. אנחנו רוצים באמת להתנתק מכל זה ולהתעסק במשמעות החיים, ללמוד מאמר חסידות ולהבין מהו התפקיד שלנו כאן בעולם, להטעין את הנשמה בדברי אלוהים חיים.

הגשמי, ובעיקר במובן הרוחני. להתעסק במסחר ביושר ובהגיונות ולתת צדקה, להפוך את המשרד שלנו לבית חב"ד, למקום של עזרה לזולת ולזיכוי במצוות, ולחיות חיי משפחה שמחים לאור התורה והמצוות.

ועל אף זאת, חנוך מחנך אותנו לעבוד את השם באיזון, ולדעת שצריך גם קצת מדרכו של קין וכן להתעלות מעל העולם. וגם בדברים שבהם אנחנו נוטים יותר לדבקות והתנתקות מהגשמיות, צריך לדעת לשלב בין הגישות.

נחזור לדוגמה של התפילה שהבאנו קודם, ונראה איך זה מתבטא בפרקטיקה:

גם בתכלית הדבקות והתפשטות הגשמיות שבתפילה, צריך להיות המכוון לפעול בעולם שמחוץ ממנו.

וכידוע⁸ בפירוש מאמר רז"ל⁹ דהמתפלל צריך שייתן עיניו למטה וליבו למעלה, שגם בתכלית הדבקות והרצוא ותפילה, צריך להיות המכוון שיפעול בעבודתו ובכוחות נפשו כפי שהוא למטה אחר התפילה, "עיניו למטה".

וכן בבקשת צרכיו ותפילה צריך שיורגש בו תכלית הביטול והדבקות דעומד לפני השם "כעבדא קמי מריה"¹⁰ [כעבד לפני אדוני].

דיברנו על שני המניעים של תפילה: הדבקות והבקשה. יש שייגשו לתפילה מתוך רצון לעבור חוויה רוחנית, להתנתק מהעולם ולחוש שיש לנו אבא בשמיים ולחזק את האהבה אליו. ויש כאלו שניגשים לתפילה כי הם מבינים שזו הדרך להבטיח שהם לא יצטרכו לבקר אצל הרופא.

שני החנוכים ביחד מלמדים אותנו שזה לא "או זה או זה", אלא "גם זה וגם זה".

הגמרא¹¹ אומרת ש"המתפלל צריך שייתן עיניו למטה וליבו למעלה". בפשטות מדובר כאן על כך שכוונת הלב צריכה להיות כלפי השמיים, אך המבט הפיזי של העיניים צריך להיות מופנה

את דבריו, קרא רבי מאיר לאחד מחסידיו. אותו חסיד הגיע כשהוא צולע ברגלו וסובל מכאבים, ובגדיו המרופטים העידו שהפרוטה לא מצויה בכיסו.

"שלמה ללה", פנה אליו רבי מאיר. "חפץ אני להעניק לך ברכה, כל שתבקש. במה תרצה שאברך אותך?".

החסיד חשב מעט, וענה: "אני רוצה שיהיה לי לב טהור, שאבין היטב את התורה שאני לומד, ואזכה ללמוד לשם שמיים".

הטיפ החנוכי

עכשיו נוכל לחזור לשני החנוכים, ולהבין מדוע כל אחד נולד במשפחה ה'הפוכה'. התורה רוצה ללמד אותנו כאן מסר חשוב בעבודת השם:

לקין היה בן בשם חנוך, ובנה עיר בשם זה. ובין תולדות שת היה גם בן בן בשם חנוך, אבל "ויתהלך חנוך את האלוקים, ואיננו, כי לקח אותו אלוקים".

דמזה למדים, שכל אחד משתי התנועות הנ"ל צריך להיות כלול גם מהעבודה שבסוג השני.

כמו שאצל קין, שעניינו היציאה מגדר העולם, ישנה העבודה ד"בונה עיר", סדר העבודה דבניין; ובסדר דשת, שממנו הושתת העולם, ישנו גם סדר העבודה ד"ויתהלך [חנוך] את האלוקים ואיננו", למעלה מהעולם.

החנוך שבכל משפחה בא להעביר מסר חינוכי **למשפחה שלו**, ולומר לה: אי אפשר לחיות רק לפי גישה אחת. זה לא נכון ללכת בקיצוניות על חיים בשיטת קין או בשיטת שת. כל משפחה צריכה גם את ה"חנוך" שלה ההפוך ממנה. גם בני קין צריכים קצת שת, וגם בני שת צריכים קצת קין.

אמרנו שאנחנו כולנו תולדותיו של שת, וברור מדוע. כי באופן כללי, רק יחיד סגולה נוהגים כמו בן עזאי, בעוד רובנו ככולנו צריכים לשאת אישה ולבנות בית, ולחיות חיי תורה ומצוות מתוך מגמה לתקן את העולם ולפתח אותו במובן

8. יבמות, קה, ב.

יח. ראה לקוטי תורה פרשת ראה כד, א. ועוד.

יט. יבמות קה, ב.

כ. שבת יז"ד, א.

יז. ראה תורה אור שמות (נא, ד). תורת חיים שם (ס, א). מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב (ע' נח. טג). ספר המאמרים תרס"ט (ע' לט).

אדם שזכה לגור בסביבה של שומרי מצוות, צריך לחשוב איך הוא מקרב אנשים שחונכו בדרך שונה. ולצד השני, אדם שמפעיל עסק או חנות לפרנסתו, בא במגע יומיומי עם אנשים מסוגים שונים ומשתדל להכניס אור ומשמעות לתוך העבודה, לעזור לאנשים וליצור עוד ועוד מעגלים של נתינה ושל מצוות ומעשים טובים - צריך לדעת לסגור את החנות בשעות קבועות, לכבות את הטלפון, לשכוח מהעבודה ולצלול ללימוד שיעור תורה רציני ומעמיק.

התיקון: עשייה

עוד דבר עמוק ומרגש מאד מלמד אותנו חנוך בנו של קין, מסביר הרבי בשיחה.

התורה מספרת לנו באריכות על הרצח של הבל בידי קין, על העונש הנורא שהשם נתן לו ועל אות הקין שהטביע בו. ומיד אחר כך מה עשה קין? "וַיֹּדַע קֵין אֶת אִשְׁתּוֹ, וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת חָנוֹךְ, וַיְהִי בֶןָה עֵיר".

מה זה מלמד אותנו? - בלשוננו של הרבי: "שבעבודת התשובה אינו מספיק וידי והכרת החטא, וגם לא העונש שנגזר עליו מאת השם. אלא צריך לעשות פעולה, לעשות איזו מצווה הופכית אל העבירה שעשה. שלאחר שאיבד נפש אחת, הוליד נפש אחרת. ויתרה מזו, שהולך ובונה את העולם".

קין מביא ילד לעולם במקום החיים שהוא נטל, וגם בונה עיר וקורא לה על שמו. הוא בעצם מגלה וצועק את הסוד הגדול של התשובה לכל העולם: התיקון הכי גדול הוא לא לבכות ולהצטער, אלא לקום, לעשות ולתקן, ובמיוחד להשפיע לטובה על אחרים.

זו הדרך לתקן נפילה ומשבר, בחיים וגם בעבודת השם, וגם הדרך לחולל כל שינוי ותיקון בחיים. אם עשינו טעות והרסנו משהו, אם מדובר על יחסי חברות, נזק כספי, או זמן שבזבזנו לריק - התיקון הוא לא רק בקשת סליחה וקורס קאוצ'ינג שילמד אותנו איך לא לחזור על הטעות. כל זה חשוב, אבל הכי חשוב זה לקום ולעשות טוב, ובעיקר להשפיע על אחרים: לעזור לאנשים אחרים לבנות חברויות, להשקיע בעמותות חסד ולהקים עוד שיעורי תורה.

כלפי מטה. אך החסידות מעניקה למשפט הזה עומק נפלא: בכל תפילה, של כל אדם, צריך להיות שילוב בין "ליבו למעלה" ו"עיניו למטה".

כלומר, גם מי שבלב שלו חש תשוקה להתנתק ולפרוח למעלה לדבוק בקדוש ברוך הוא, צריך לזכור שבסוף היום יש לו כאן שליחות. גם בתפילה מרגשת של שבת, כשעוצמים עיניים ושרים "א-ל אדון על כל המעשים" והלב מתמלא אהבה להשם, צריך לזכור את המטרה שלנו בעולם: להכניס את הקדוש ברוך הוא לכל פינה בחיים שלנו.

לא משנה כמה גבוה הגענו בתפילה, את העיניים צריך להפנות "למטה". לקחת את אותה התעלות שחשנו בתפילה כדי לעשות נכון את המשימות שמחכות לנו בבית, בעבודה, בחיים. הוא צריך לבקש מהשם שייתן לו כוח להיות יהודי חי וחם, שמביא את האור והקדושה גם לסביבה שלו.

חנוך בן קין מלמד אותנו שאפילו ברגעי ההתעלות הגדולים של התפילה חייבים לחשוב על התוצאות, על איך לוקחים מכאן כוח לחיים עצמם.

ולצד השני, גם אדם שניגש להתפלל לפני עסקה חשובה או לפני ניתוח מסובך, צריך להשקיע בתפילה גם מחשבה על הנשמה ועל הקשר שלה עם בורא העולם. גם כאשר אנו טרודים מהקוטג' או מהשיחה עם הבוס, חנוך הצאצא של שת מלמד אותנו שחייבים למצוא ולפתח גם את הדבקות בה "לשמה".

גם כשפותחים את הסידור כדי לבקש, צריך לזכור מדוע מבקשים ואיך מבקשים. לדעת שזה לא 'כספומט בקשות', אלא שאנחנו עומדים כאן כחלק מהתפקיד שלנו, כמו עבד שמתייצב לפני אדונו. שאנחנו כאן רק כדי לעשות את רצון השם ולהגשים את השליחות שהוא נתן לנו, ושרק בשביל זה השם נתן לנו את הזכות לדבר איתו. הוא רוצה לשמוע אותנו, מחכה שנבקש ורוצה לעזור לנו, כדי שנוכל להמשיך בחיים של תורה ומצוות ועבודת השם.

וכמו שאמרנו קודם, התפילה היא דוגמה. החיבור הזה צריך להתקיים בכל תחומי החיים ועבודת השם.

אדם שזכה לעבוד במשרה תורנית וכל עולמו הוא לימוד תורה, צריך לחשוב גם איך הוא יכול להשפיע על השכנים שלו ועל הסביבה שלו.

התועדות משפחתית
לשולחן שבת

שולחן שבת חסידי

צל השגרה

כיצד השימוש ב'צל' באומנות הציור מלמד על היחס הנכון לחיי השגרה? וכיצד 'נוחתים' נכון אל חיי המעשה לאחר ההתרוממות בחודש החגים? – ויעקב הלך לדרכו" מתוך שמחה!

קומבינציה לחיים

האומן המפורסם יעקב אגם זכה להתקרב אל הרבי באמצעות ידידו מר יוסף צ'חנובר. הוא הגיע להתועדות אצל הרבי, בה זכה אף לשיחה אישית עם הרבי אודות עבודתו האומנותית.

בהמשך לכך, בשנת תשל"ז, שלח יעקב אגם לרבי אלבום המציג את עבודותיו. במכתב תשובה מיוחד, כתב לו הרבי:

"משנה תודה בעד האלבום הנהדר. שאף על פי שזהו לגמרי לא ב'שטח' שלי, אבל הרושם הכללי מרהיב את העין, אפילו של מי שאינו מומחה באומנות... ובפרט שרואים בה אורייגנליות בניצול עניינים שלכאורה בפני עצמם אין להם שייכות לאמנות, כמו אור וצל, וקווים וכל מיני צורות גיאומטריות, אשר הקומבינציה והשילוב שלהם בטוב טעם, כמו שרואים באלבום, מרשים ביותר".

את השימוש בקומבינציה של אור וצל, 'מתרגם'

הרבי גם לעבודת ה':

"הצל, במבט ראשון, עניינו תולדה [תוצאה] של דבר המסתיר על האור ועל המקור. אבל על פי תורתנו, תורת אמת, ובנוסף חכמינו במשנתם, ש"כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו בראו לכבודו", הרי גם הצל חלק מזה.

זאת אומרת, שבאם מעמידים את הצל בצורתו המתאימה ובמקומו המתאים, הרי גם הוא נהפך למקור השפעה, כמו אור".

מכך מפיק הרבי הוראה מיוחדת ל"ימים של צל", הימים ה"אפורים":

"אף שבמבט ראשון - בעולמנו זה הגשמי והחומרי, ה"צללים" מרובים על ה"אורות", והחומר על הרוח וכו', הרי על האדם למלא שליחותו בעולם זה בהתאם למאמר חכמינו ז"ל הנ"ל ["כל מה שברא... בראו לכבודו"] - שגם הצל יהיה לכבודו של הבורא!".

'נחיתה' לא כשוטה

האזכור של השם "יעקב" בהכרזה, מוסיף גם הוא הבהרה מה מצפה לנו בחיי השגרה:

השם "יעקב" הוא מלשון "עקב" ("וידו אוחזת בעקב עשיו"), האיבר הכי נחות בגוף האדם. הדבר מסמל את עבודת ה' 'עם הרגליים', העבודה של ימי המעשה. התרוממות הרוח וההתעלות שחוונו בחגים מחליפים את מקומם בחיי השגרה, בהם עיקר ההתמקדות בעבודת ה' היא ברובד המעשי, בעבודת ה' בתוך חיי המעשה.

ההכרזה הרשמית על סיומו של חודש החגים, מתבצעת במוצאי שמחת תורה ובמוצאי שבת בראשית, בציטוט לשון הפסוק: "ויעקב הלך לדרכו!".

יהודי יוצא מחודש החגים, העשיר בימים מרוממים כל כך של 'הימים הנוראים' וזמן שמחתנו, ומיד מבהירים לו מה הכיוון... "ויעקב הלך לדרכו": הינך יוצא והולך אל תוך החיים האפורים המוקפים בעיסוקי החולין. זוהי "דרכו" - אורח החיים השגרתי של האדם.

"דרכו" של מי?

ובין ההכרה בכך שזוהי "דרכו" של הקב"ה, קיים הבדל משמעותי.

החילוק בין עבודת ה' המרוממת של חודש החגים ובין עבודת ה' בחיי המעשה שביום יום, היא רק מנקודת המבט שלנו. אנחנו מביטים על העבודה של החגים כעבודה נעלית, עבודה של "ראש", ועל עבודת ימי השגרה בתור עבודה נחותה, עבודה של "עקב".

אך כאשר משנים את נקודת המבט, ומפנימים שזוהי "דרכו" של הקב"ה, רואים את הדברים בצורה אחרת, כפי שמיד נראה.

מטבע הדברים, 'ירידה' כזו יכולה לגרום את האדם לדיכאון ועצבות. קשה להסתגל לעובדה שיראת ה' שחווינו בראש השנה, הקרבה המיוחדת שחשנו ביום הכיפורים, וה"שמחה של מצווה" העצומה שזכינו לה בחג הסוכות ושמחת תורה, לא יהיו חלק משגרת חיינו.

כדי לדעת איך 'לנחות' נכון לחיי השגרה, ולשמוח בעבודת ה' של חיי המעשה, עלינו להכיר ביאור נוסף במילה "לדרכו": "ויעקב הלך" - יעקב הוא אומנם ההולך, אך "לדרכו" - הדרך בה הוא הולך, היא "דרכו" של הקב"ה.

בין המבט על עבודת ה' בתור "דרכו" של יעקב,

"לשמש את קוני! "

המעבר לחיי השגרה לא מהווה 'ירידה' כלל. יהודי ש'חי' את הנקודה הזו, שכל מהות עבודת ה' שלו היא רק לשרת ו"לשמש" את הקב"ה, הוא אינו עושה כלל חשבונות.

הוא ממלא את תפקידו לשמש את קונו. כשה' רוצה שה'שימוש' יהיה באמצעות עבודה מרוממת של חודש החגים, הוא מבצע זאת בשמחה. וכאשר רצונו של ה' שה'שימוש' יהיה דווקא מתוך חיי השגרה והמעשה, הוא עושה גם את זה באותה מידה של חיות ושמחה, בידעו שבכך ממלא הוא כראוי את התפקיד שהוטל עליו.

כאשר אנו מחפשים מהי ה'נקודה' שמתמצת את כל עבודת ה' שלנו, אנו מוצאים אותה בדברי חז"ל: "אני נבראתי לשמש את קוני". זהו היסוד, אנחנו "משמשים" את הקב"ה. ההבדל בין עבודות ה' השונות, היא רק בצורה בה ה"שימוש" הזה נעשה, בהתאם לרצון האדון ה', כמובן.

כאשר זוהי הנקודה שמעסיקה את היהודי בעבודת ה' שלו, זוהי "דרכו" של הקב"ה. הוא עובד את ה' מתוך הכרה שהחוויה האישית שלו היא כלל לא העניין, אלא אך ורק השירות וה"שימוש" של קונו.

כאשר ניגשים לעבודת ה' מתוך ידיעה כזו,

"שלוחו של השם!"

פי שולחן ערוך, ופעילות, אף שרובה נקראת בפי העולם 'מלשון העולם' האמת) "אפורה", "זעירה" וכו', [ולדוגמא:] עזר לנמצאים בסביבתם, חינוך עצמו צעד אחר צעד (ולא - בקפיצה) - וכל זה אפשרי... בימים "אפורים" וכו'."

(מבוסס על אגרות קודש כרך לב, עמוד קמה ורלד; תורת מנחם תשמ"ב כרך א עמוד 266; תשד"מ כרך א עמוד 398)

במכתב מיוחד ב'אגרות קודש' עונה הרבי לבני זוג שהתלוננו על מצב רוחם שאינו כראוי, עקב שגרת החיים האפורה, הרבי כותב להם במילים מדויקות ונפלאות:

"מהעצות למצב רוחם וכו' - ההתבוננות שכל אחד ואחת הוא שלוחו של השם לעשות טוב ולהרבות טוב בעולמו.

ובדרך כלל, זה לא על ידי מהפכות ומסירות נפש רועשת וכו', כי אם על ידי הנהגה יומית על

אדם אָתָם // מאמר "להבין מכני מה נשתנה יצירת האדם" – 'תורה אור' בראשית

מדוע האדם, שנפשו נעלית יותר מנפש בעלי החיים, גופו כחות במעלה מגופם? ומדוע בריאת האדם דווקא הייתה באמצעות שני שמות? – ייחודיות בריאת האדם, ומה שזה מלמד על תפקידו בעולם

— א —

אחור וקדם

להבין הטעם שִנְשַׁתְנָה יצירת גוף האדם משאר כל הנבראים כמו הצומח והחי,

שְׂכָלָם נִבְרָא גּוֹפָם עַל יְדֵי מֵאֵמֶר ה', כְּמוֹ שִׁכְתוּב בְּיוֹם ג' "תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מְזִרִיעַ כו' עַץ עֵשָׂה פָרִי כו' וַיְהִי כן". וְכֵן בְּיוֹם חֲמִישִׁי² "יִשְׂרָצוּ הַמִּיִּם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה כו'". וְכֵן בְּכָלֶם.

הַרִי שֶׁהָאָרֶץ הוֹצִיָּאָה אֶת הָעֵשְׂבִים וְאֶת הָאֵילָנוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שֶׁהוּא אַחֵר כִּךָּ עִם הַנֶּפֶשׁ הַצּוֹמַחַת שָׁבוּ,

וְכֵן גַּם הַבְּעָלִי חַיִּים הוֹצִיָּאָה הָאָרֶץ גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁהֵן חַיִּים, אֶת הַדּוֹב וְאֶת הָאֵרִי כו',

וְגַם הַמִּיִּם שָׂרָצוּ כֵּן שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה הֵם הֵם הַדְּגִים גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁהֵן, דִּהְיִנוּ הַגּוֹף עִם הַנֶּפֶשׁ הַחַיִּינִית שֶׁבְּתוֹכוֹ יֵחַד, עַל יְדֵי מֵאֵמֶר ה' שֶׁאֵמֶר "תּוֹצֵא הָאָרֶץ כו' יִשְׂרָצוּ הַמִּיִּם כו'".

וְהוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ, כְּמוֹ שֶׁהֵן עֲתָה, וְכִמְאֵמֶר רְבוּתֵנוּ זְכוּנֵם לְבִרְכָּהּ³ "[כָּל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית] בְּקוֹמָתָן נִבְרָאוּ [...] בְּצִבְיוֹנָם נִבְרָאוּ".

מֵה שָׁאִין כֵּן בְּבְרִיאת הָאָדָם שֶׁנַּעֲשֶׂה גּוֹפּוֹ תַּחֲלָה בְּפָנָי עֲצָמוֹ עֶפֶר בְּלִי שׁוֹם נֶפֶשׁ חַיִּינִית בְּתוֹכוֹ,

וְכִמּוֹ שִׁכְתוּב⁴ "וַיֵּצֵר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה". וְכִמְאֵמֶר רְבוּתֵנוּ זְכוּנֵם לְבִרְכָּהּ⁵ "שִׁעָה רְאוּשׁוֹנָה צָבַר עֲפָרוֹ [שִׁנְיָה נַעֲשֶׂה גֶלֶם, שְׁלִישִׁית נִמְתַּחֲחוּ אֲבָרָיו, רְבִיעִית נִזְרָקָה בּוֹ נִשְׁמָה, חֲמִישִׁית עֲמַד עַל רִגְלָיו] כו'".

וּמִתַּחֲלָה הָיָה גֶלֶם, כְּמוֹ שִׁכְתוּב⁶ "גִּלְמֵי רְאוּ עֵינֶיךָ", עַד שֶׁאַחֵר כִּךָּ וַיִּפָּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת חַיִּים⁷ -

1. בראשית א, יא-יב.

2. שם, כ.

3. ר"ה יא, א. חולין ס, א.

4. בראשית ב, ז.

5. סנהדרין לח, ב.

6. תהלים קלט, טז.

7. בראשית ב, ז.

הַרִי שֶׁלֹּא יֵצֵא גּוֹפּוֹ מִן הָאָרֶץ עַל דֶּרֶךְ שֶׁהוּא עֲתָה, בְּהִיּוֹת בּוֹ נֶפֶשׁ חַיִּינִית וְהַמְדַּבֵּרֶת, אֲלֹא שֶׁלֶקַח עֶפֶר וַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ גּוֹף, וְאַחֵר כִּךָּ נֶפֶשׁ נִשְׁמָה בְּאִפּוֹ כו'.

וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׁפָלוּת לְגַבִּי הָאָדָם, שֶׁהַרִי הַגּוֹף שֶׁלּוֹ נִמּוֹךְ בְּמִדְרָגָה יוֹתֵר מִגּוֹפּוֹת הַבְּעָלִי חַיִּים, שֶׁנִּשְׁתַּהֲנָה בְּבְחִינַת דּוּמָם עַד שֶׁאַחֵר כִּךָּ וַיִּפָּח בְּאַפִּיו כו' - עַם הָיִיתוֹ מְבַחֵר בְּנִבְרָאִים⁸!

וְזֶה שִׁכְתוּב⁹ "אַחֲרֵי וְקִדְּם [צִרְתָּנִי] כו'".

אֲךָ לְהִבִּין זֶה, עַל מֵה וְלָמָּה נִהְיָתָה כֵּן?

— ב —

דומם, צומח, חי, מדבר

הַעֲנִין הוּא, כִּי הִנֵּה ד' בְּחִינּוֹת דּוּמָם צוּמַח חַי מְדַבֵּר, הֵם כְּנֶגֶד ד' אוֹתִיּוֹת דָּשֵׁם הַיְוָ"ה:

הַדּוּמָם הוּא כְּמוֹ עֶפֶר וְאַבְנִים וּמִתְכּוֹת שָׁאִין לוֹ גְדוּלָּה,

וְהַצּוּמַח הֵם אֵילָנוֹת וַעֲשֻׁבִּים כו',

וְהַבְּעָלִי חַיִּים יֵשׁ לָהֶם כָּל זֶה, וְנוֹסֵף עַל זֶה נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרוּחָנִית,

וּבְמִדְבַר נֹסֵף עוֹד עַל כָּלֶם נֶפֶשׁ הַשְּׂכָלִית, נֶפֶשׁ הַמְדַּבֵּרֶת כו'.

גוף ונפש

וְהִנֵּה דֶרֶךְ כָּלֶל הַבְּעָלִי חַיִּים הֵם כְּלוּלִים מִב' דְּבָרִים: **הַגּוֹף** שֶׁבוֹ הוּא בְּחִינַת **צוּמַח**, שֶׁהַרִי נוֹלָד קִטָּן וְנַעֲשֶׂה גְדוֹל, וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁבוֹ הִיא נֶפֶשׁ הַחַיָּה לְמִינָהּ.

וּמֵה שִׁשְׁנֵיהֶם יֵצֵאוּ בִּיחָד מִן הָאָרֶץ, דִּהְיִנוּ הַגּוֹף עִם נֶפֶשׁ הַחַיָּה שֶׁבוֹ עַל יְדֵי מֵאֵמֶר ה' כו' -

הֵינּוּ מִשּׁוֹם שִׁבְחִינַת צוּמַח וְחַי, עִם הָיִתָּם ב' מִדְרָגוֹת זֹל לְמַעְלָה מִזֹּה, אֲבָל הֵם סְמוּכִים זֶה לָזֶה,

8. ע"פ הגהות ר' אשר: הנבראים.

9. תהלים שם.

ולכן יכולים להתחבר יחד, דהינו שיהיה התהווה בבת אחת, כיון שבחינת צומח הוא סמוך לבחינת חי ואין ביניהם הפסק עוד מדרגה אחרת, לכן נתהוו הפעלי חיים גופם ונפשם החינית בבת אחת כנזכר לעיל.

מה שאין כן המדבר רחוק בדלוג הערך מהצומח, ולכן לא היה יכול לצאת עם הגוף כאחד.

— ג —

משל ה'מנוף'

ואמנם מה שגופו היה דומם דוקא הוא,

כי היות ידוע דהאדם הוא תכלית הבריאה, והינו להיות הוא מעלה הנצוצות שנפלו בדומם צומח חי, על ידי שנטפלים לצרכיו, להם לאכול ובגד ללבש, והוא יש בו דעת לעבד את ה' כו'.

ועל דרך משל כשצריכים להגביה איזה דבר מן הארץ על ידי כלי ההגבהה הנקרא ליווע"ר [= מנוף], צריכים לאחז בחלקים התחתונים שבו דוקא, כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגביה הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יגבהו גם העליונים הימנו. מה שאין כן אם היה מתחיל מאמצע הכתל לא היה מגביה התחתונים -

כמו כן נשמת האדם נתלבשה בגוף שמבחינת דומם היותר תחתון מכלם, ויעלה אותו, וממילא יתעלה גם הצומח שהוא למעלה מדומם כו'.

ועל שם זה נקרא מדבר, מלשון "ידבר עמים"¹⁰, כלומר שהוא המנהיג את כלם, בהיותו מעלה אותם על ידי עבודתו כו'.

— ד —

נעוץ תחילתן בסוכן

והנה נשמת האדם, דוקא יען היותו בחינת מדבר, הגבוה שבכלם, יתלבש בדומם דוקא ולא

בצומח,

כי צומח רחוק מבחינת מדבר, רק לבחינת החי הוא סמוך כנזכר לעיל - שהם בחינת ו' ובחינת ה' עלאה [האות ה' הראשונה] דשם הנ"ה הסמוכה לנ"ו,

אבל בחינת מדבר הוא יו"ד וקוצו של יו"ד שלמעלה מעלה מן הנ"ו, אלא בבחינת ה' תתאה [האות ה' האחרונה שבשם] שהוא מקור בחינת דומם הוא מתלבש, כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא.

והענין, דכתיב¹¹: "בחכמה יסד ארץ, כוונן שמים בתבונה". ו"שמים" ו"ארץ" הם רוחניות וגשמיות, שהם דרך כלל דומם וצומח. כי הדומם הוא הגשם היותר אחרון, והצומח יש בו איזה רוחניות.

והנה, "שמים" - עם היותם נעלים במדרגה, הוא כוונם "בתבונה", שלמטה מהחכמה. ו"בחכמה" [שהיא נעלית יותר] "יסד ארץ" שלמטה במדרגה משמים. ולכאורה נהפך הוא.

אבל הענין מטעם הנ"ל, משום דנעוץ תחלתן בסופן כו'.

כוח של שני שמות

ולכן היה גוף האדם מתחלה דומם דוקא, ולא כשאר פעלי חיים שנתנה גופם בבחינת צומח מתחלתם, ולא היה דומם. מה שאין כן אדם הראשון, דכתיב ביה: "גלמי ראו עיניך" - בחינת גלם ודומם, ואחר כך "ויפח כו". לפי שנשמתו מבחינת חכמה עלאה ו"בחכמה יסד ארץ".

ובזה יובן מה שכתוב בבריאת האדם "וייצר ה' אלקים" - ב' שמות. כי להיות התחברות נפשו וגופו, מדבר ודומם, הרחוקים זה מזה בערך, יותר מרחוק הגוף מהנפש שבשאר כל הפעלי חיים, כנ"ל שצומח וחי סמוכים יחד, מה שאין כן הדומם עם המדבר שרחוקים זה מזה מהקצה אל הקצה. ולכן כדי שיתחברו יחד הוא על ידי ב' שמות.

11. משלי ג, טז.

10. תהלים מז, ד.

לבית חב"ד, בית הכנסת, לעסק או לחוסד החינוכי
התוכן מתעדכן כל העת, בקטעים רלוונטיים תוכן מרתק ומותאם לקהל היעד

חבצע מיוחד
לאיזר הורש:
35% הנחה
לשנה
ראשונה

JEM ישראלי < did.li/JEM-tv < 03-3883554

לחיות עם הרבי - סביב השעון
וידאו מהרבי ברצף בכל שעות היממה

בית

להאיר עם "ויאמר אלוקים"

מה ההכרח לכך שהקב"ה משגיח על העולם בהשגחה פרטית? ומהי ההוראה התמידית שיהודי צריך ללמוד מהפסוקים הפותחים את התורה? – ההכוונה הבהירה הטמונה בפסוקי "בראשית ברא אלוקים"

במענה על מכתבו אלי:

...מה ששואל ומבקש ראיות על עניין ההשגחה פרטית, אשר שום דבר לא נעשה במקרה, חס ושלום.

הנה דבר מובן הוא ופשוט, בהתבוננות קלה, למאמין בתורת ה'. בה כתוב אשר השם יתברך ברא את העולם, "את השמיים ואת הארץ",

ואף שהגויים אומרים "על השמיים כבודו" [שמקומו של הקב"ה הוא בשמיים הרוחניים, ואילו בארץ הגשמית אינו 'נוכח' ומשגיח, חלילה], הרי כל ישראל מאמינים במה שנאמר: "את השמיים ואת

הארץ אני מלא", שאין מקרא יוצא מדי פשוטו [משמעות הדברים היא כפשוטם], ובלשון 'האדון דא [הוא] רשב"ל ובתקוני זהר תיקון נ"ז: "לית אתר פנוי מיניה" [אין מקום פנוי ממנו].

וכיוון שנמצא הוא ומלא כל 'נקודה' במקום ובזמן, הרי איך אפשר שיעשה איזה עניין מבלי השגחתו? ופשוט.

- עיין גם כן [בספר התניא] ב'שער היחוד והאמונה' לרבינו הזקן פרק ב' וסוף פרק ז', וב'אגרת הקדש' סוף סימן כ"ה.

(כרך י, אגרת ג'קעג)

להאיר אותו הייתה צריכה להיות פעולה נוספת ("ויאמר אלוקים יהי אור"), מובן - אשר 'חלק האדם בעולם' [ה'מקום' שניתן לאדם בעולם, מתוך מטרה שיבררו ויתקנו] הוא עדיין חשוך, ועליו מוטל התפקיד לתקנו ולהאירו.

ג) אשר התחלת עבודתו בזה [בהארת חושך העולם] הוא, לגלות בעולם, את "ויאמר אלוקים", היינו, לימוד התורה שהיא היא 'דבר הוי' ("ויאמר אלוקים"),

וכמו כן לעסוק בקיום המצוות, שהם מצוות השם יתברך. שעל זה נאמר: "כי נר מצווה ותורה אור", כלומר: שהם ה"נר" וה"אור" המאירים את חושך העולם.

ועל ידי זה מהפך הוא את חושך העולם לאור, ובלשון הזוהר הקדוש: "לאהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא" [להפוך את החושך לאור ואת המר למתוק],

ובשומו לנגד עיניו תמיד ידיעה זו, ילך לבטח דרכו ב"דרך הוי", שהיא "לעשות צדקה ומשפט", בברכה.

(כרך ז, אגרת א'תתעג)

לחגיגת הבר מצווה שלך ב'שבת בראשית' הבאה עלינו לטובה, הנני בזה להביע ברכתי שתהיה בשעה טובה ומוצלחת, ותצליח בלימודך ובקיום המצוות.

ידוע מאמר רבינו הזקן, ונמצא גם כן בשל"ה [ספר 'שני לוחות הברית'], אשר הפרשה שקוראים בתורה שייכת להזמן בו קוראים אותה. ובשבת זו הבאה עלינו לטובה קוראים הסדרה [הפרשה] 'בראשית', המתחילה בפסוקים: "בראשית ברא אלוקים את השמיים ואת הארץ, והארץ הייתה גו' וחושך גו' ויאמר אלוקים יהי אור".

וההוראה הנלמדת מפסוקים אלו זוהי הוראה כללית לכל בני ישראל בכלל, ובפרט לנער בר מצווה המתחיל את חייו בתור מחויב בתורה ומצוות כולם - אשר בגשתו להעבודה דתורה ומצוות בהעולם, הנה מוטל עליו שיהיה תמיד לנגד עיניו הידיעה הברורה:

א) אשר האלוקים ברא את השמיים ואת הארץ, ומובן מזה, אשר הוא הוא יתברך ה'בעל בית' היחידי בעולם ומלואו כולו.

ב) מכך שהעולם מצד עצמו היה חשוך, וכדי

שבת קודש פרשת בראשית

כו תשרי

שבת מברכים חודש מרחשוון

- בנוגע ל'שבת בראשית' ידוע פתגם רבותינו נשיאנו¹: "כפי ש'מתייצבים' בשבת בראשית, כך נמשכת השנה כולה".

תהלים

- בבוקר לפני התפילה אומרים את כל התהלים בציבור². נוהגים לומר את התהלים לבושים בחליפה וכובע וחגורים באבנט³.
- אחרי אמירת כל התהלים, מי שאין לו הורים יאמר קדיש יתום. אם נוכח במניין אדם בעל יארציט או בשנת אבל, רחמנא ליצלן, יאמר קדיש יתום אחרי אמירת כל ספר בתהלים⁴.
- לא אומרים את הפסוקים המופיעים בפתיחת ספר התהלים ("לכו נרננה...") ובסיומו ("מי יתן...")⁵. הרבי לא נהג לומר את ה"יה רצון" לאחר כל ספר בתהלים. אך אומר הקדיש אומר אותו כהקדמה לקדיש.

- אין להפסיד תפילה בציבור לצורך סיום אמירת התהלים⁶. ומי שלא הספיק לסיים את כל התהלים, ישלים זאת בהקדם, ולכל המאוחר ביום ראשון למחרת⁷.
- אחרי אמירת התהלים לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר כך מתפללים⁸.

ברכת החודש

- לידיעת הציבור, לפני ברכת החודש מכריזים את מועד מולד הירח⁹: בלילה שבין שלישי לרביעי, בשעה 00:54-1 ו-8 חלקים.
- החזן בברכת החודש (זה לא מוכרח להיות החזן של שחרית או של מוסף) אומר את

הברכה בעמידה, וגם הציבור עומד¹⁰.

- החזן לוקח את ספר התורה ומחזיק אותו בידו באמירת ברכת החודש¹¹.
- בברכת החודש אומרים: "ראש חודש מרחשוון ביום הרביעי וביום החמישי הבא עלינו לטובה".

התוועדות

- אחרי התפילה עורכים התוועדות בבית הכנסת¹², באופן כזה שאחר כך יאכלו סעודת שבת בבית וימשיכו את ההתוועדות עם בני הבית¹³. כדאי שגם הנשים והבנות יערכו התוועדות בשבת או במוצאי שבת¹⁴.
- בשבת בראשית נהגו החסידים להתוועד עוד יותר מהרגיל¹⁵.
- במוצאי שבת בראשית מכריזים שוב: "ויעקב הלך לדרכו!"¹⁶.

יום שלישי

כט תשרי, ערב ראש חודש

- בערב ראש חודש יש להוסיף בלימוד תורה, בתפילה ובנתינת צדקה¹⁷, וכן מחלקים לצדקה את מה שהצטבר בקופות הצדקה במהלך החודש¹⁸.

ליל ראש חודש

- בתפילת ערבית, וכן בכל התפילות בראש חודש, מי שהוא בשנת אבל, רחמנא ליצלן, לא עומד חזן¹⁹.
- לא מכריזים "יעלה ויבוא" לפני שמונה עשרה בערבית ולא בשחרית מחר ומוחרתיים, אלא מזכירים לציבור בדפיקה על השולחן וכדומה²⁰.
- מי ששכח לומר "יעלה ויבוא" בתפילת ערבית, אינו חוזר ומתפלל.
- מי ששכח לומר "יעלה ויבוא" בברכת המזון - מהערב ועד מוחרתיים (עד השקיעה²¹) - אם

10. מג"א סי' תיז ס"ק א. שערי-רחמים שם ס"ק מג.

11. קצות השולחן סי' פג בבד"ה ש"ק י, משערי אפרים שם סל"ו.

12. היום-יום, ל' בנין.

13. אג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כרך י עמ' ג.

14. ספר המנהגים עמ' 30. לקוטי-שיחות, כרך טו, עמ' 523.

15. ספר השיחות תש"ה עמ' 64.

16. לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 269.

17. התוועדות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593.

18. ספר-המנהגים עמ' 77.

19. ספר-המנהגים עמ' 36.

20. שם, וס' דיני ומנהגי ראש-חודש - חב"ד פ"ז הערה 4.

21. קצות-השולחן סי' מז ס"ד ע"פ סידור אדמו"ר.

1. לקוטי-שיחות, כרך כ, עמ' 556, וש"נ.

2. אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג עמ' תל.

3. כך נהג הרבי וכל הציבור עימו.

4. אג"ק של הרבי כרך י עמ' דש. ס' המנהגים עמ' 30 ועמ' 55.

5. שערי ה'ל' ומנהג ח"ה סי' יג.

6. קובץ ר"ש עמ' 30.

7. 'היכל מנחם' ח"ג עמ' רסו.

8. אג"ק ח"ד עמ' תכג, קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים 'אהל יוסף יצחק' עמ' 192, לוח 'היום-יום' כו כסלו וספר המנהגים עמ' 30.

9. סידור אדמו"ר. לקוטי מהר"ח (בראש ח"ג, בהשמות לח"ב פחב), ושערי-רחמים על השערי-אפרים שערי י ס"ק מז.

נזכר אחרי שאמר את שם השם בברכת "בונה ברחמיו ירושלים", אומר אחרי סיום ברכת "בונה ברחמיו": "ברוך... שנתן ראשי חודשים לעמו ישראל לזיכרון". ואם נזכר אחרי שכבר התחיל לומר "ברוך" של הברכה הבאה, ממשיך את ברכת המזון ולא חוזר.²²

מנהגי ראש חודש

- לא מסתפרים²³ ולא קוצצים ציפורניים בראש חודש²⁴.
- הנשים נוהגות לא לעשות מלאכות מסוימות בראש חודש, כמו תפירה²⁵ וגיהוץ של בגדים שלא צריך לאותו יום²⁶ - בכל מקום לפי מנהגו.²⁷
- נוהגים להוסיף מאכל מיוחד בארוחה לכבוד ראש חודש²⁸.
- בראש חודש יש להתאסף יחד בכל קהילה ובית כנסת, לערוך התוועדות ובה יאמרו "לחיים" ויברכו איש את רעהו בכל הברכות הטובות, ידברו דברי תורה ויקבלו יחד החלטות טובות בענייני תורה ומצוות²⁹.
- מנהג עתיק ללמוד בכל ראש חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י ופירושים נוספים מפרק התהלים האישי המתאים לגיל (לדוגמה, מי שהוא בן שלוש עשרה - פרק יד). אם יש בפרק יותר משנים עשר פסוקים (ובשנה מעוברת, אם יש יותר משלושה עשר), מחלקים את הפרק ולומדים בכל ראש חודש מספר פסוקים כך שבמהלך השנה ילמדו את הפרק כולו. ואם יש פחות פסוקים, חוזרים ולומדים שוב את הפרק.³⁰

יום רביעי

ל תשרי, יום ראשון של ראש חודש

שחרית

- יש להשתדל במיוחד להתפלל שחרית במניין,

כדי לומר הלל עם הציבור³¹. ומי שמאחר לתפילה בציבור, לא יאמר את ההלל עם הציבור אלא לפי סדר התפילה.³²

- באמירת ההלל, גם היחיד מברך בעצמו את ברכות ההלל ("לקרוא את ההלל" ו"מלך מהולל בתשבחות"). ובתפילה בציבור, יזרוז לברך בחשאי קודם ברכת החזן³³.

- אם שומע באמצע אמירת הלל של ראש חודש, קדיש וכדומה, ההיתר להפסיק ולענות הוא רק לאותם דברים שמותר להפסיק עבורם באמצע ברכות קריאת שמע³⁴.

- אחרי אמירת "אשרי" "ובא לציון" והחזרת ספר התורה לארון הקודש, חולצים את התפילין של רש"י ומניחים תפילין של רבינו תם. קוראים בהן קריאת שמע, פרשות "קדש" "והיה כי יביאך" ושש זכירות (ואת השיעורים היומיים לומדים אחרי סיום כל התפילה)³⁵. אחר כך חולצים את התפילין ומתפללים מוסף.

- הרבי נהג להתפלל מוסף בלי להלביש בחזרה את הזרוע בשרוול אחרי חליצת התפילין.

- החזן לא מסיים "ובא לציון" בקול רם. מכיוון שיש הפסקה ארוכה בין הכנסת ספר התורה לארון הקודש לבין אמירת חצי קדיש שלפני מוסף, החזן צריך לומר מזמור תהלים כלשהו לפני אמירת הקדיש³⁶, ולפחות את סיומו לומר בקול³⁷.

יעלה ויבוא

- מי ששכח לומר "יעלה ויבוא" בתפילת שחרית או מנחה היום ומחר:

- אם נזכר מיד אחרי שאמר את שם השם בסיום ברכת "המחזיר שכינתו לציון", יאמר "למדני חוקיך", ואז יאמר "יעלה ויבוא" ואחר כך ימשיך ויאמר "ותחזינה"³⁸.

- ואם נזכר אחרי שכבר סיים את הברכה, יאמר "יעלה ויבוא" וימשיך בברכת מודים.

31. רמ"א תכבב, שו"ע אדמו"ר ז"ת פתח.

32. המזכיר הרה"ח ר"ל גורון בשם הרבי בשם אדמו"ר מהור"צ בשם אדמו"ר מהור"ב, וראה כף-החיים סי' תכב ס"ק לח.

33. ספר-המנהגים עמ' 36. שיחות קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322.

34. 'התקשרות' גיליון תמא. וש"נ.

35. ספר-המנהגים עמ' 36.

36. ספר-המאמרים (ליקוט) ל"כ אדמו"ר מהור"ב, ח"ב עמ' שטז. אג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"כ עמ' רפג.

37. ע"פ קצות השולחן סי' טז בבדי השולחן סי' קו, ספר המנהגים עמ' 6.

38. ריטב"א תענית גב ד"ה ושמעתי. כף-החיים סי' קיד ס"ק כח. לוח כולל-חב"ד ליל א' דחזוה"מ.

22. שו"ע אדמו"ר סי' קפח ס"י. סידור אדמו"ר.

23. שו"ע אדמו"ר סי' רס ס"א.

24. קצות-השולחן סי' עג בבדי-השולחן ס"ק ד, צוואת ריה"ח אות מח. וראה בס' מנהגי ר"ח-חב"ד פ"א הע' 2, ובס' קיצור הלכות משו"ע אדמו"ר ב'מילואים' לס' רס-רסב (עמ' נד).

25. 'תורת מנחם - התוועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 948.

26. שערי-תשובה ס"ק ג. כף-החיים ס"ק ללב.

27. שו"ע ורמ"א סי' תיז ס"א.

28. ראה שו"ע או"ח סי' תיט וכף-החיים שם ס"ק ד.

29. היום-יום, ל' ניסן. 'התוועדות' תש"נ ח"ג עמ' 383.

30. ספר המנהגים עמ' 36.

עשרה. אם מדובר בערבית של ליל ב' של ראש חודש - יכון במחשבתו שזו תפילת תשלומין, ואם מדובר בערבית של מוצאי ראש חודש - יכון במחשבתו שזו תפילת נדבה⁴⁰.

יום המישי

א מרחשוון, יום שני של ראש חודש

- מי שהתחיל לאכול סעודה ואכל לפחות 'כזית' לפני השקיעה, אומר "יעלה ויבוא" בברכת המזון - גם אם הסעודה מסתיימת בתוך הלילה. אך זאת בתנאי שעדיין לא התפלל תפילת ערבית⁴¹.
- בקריאת שמע שעל המיטה הערב, אומרים תחנון⁴².

40. לוח כולל-חב"ד בד"ר מרחשוון.

41. שו"ע אדמו"ר סי' קפח סעיף ז.

42. 'התועודיות' תשמ"ג ח"ג עמ' 1414.

• ואם נזכר אחרי שכבר התחיל "מודים", חוזר לברכת "רצה".

• ואם נזכר אחרי שאמר את שם השם של סיום ברכת מודים או שים שלום, לפני שחוזר לברכת רצה משלים ואומר "ברוך אתה ה' למדני חוקיך", ואז חוזר לברכת רצה.

• ואם נזכר אחרי שאמר את "יהיו לרצון" השני בסיום שמונה עשרה, חוזר ומתפלל שוב (בלי לומר "ה' שפתי תפתח"), או שייגש חזן ויתפלל את חזרת הש"ץ.

• ו[בשחרית] אם נזכר אחרי שהתפלל מוסף, אינו חוזר³⁹.

• ו[במנחה] אם נזכר בתפילת ערבית - לאחר תפילת שמונה עשרה של ערבית יאמר מזמור תהלים ואחר כך יתפלל שוב את תפילת שמונה

39. שו"ע אדמו"ר סי' קכו ס"ג.

מבוסס על הספר 'עת לדעת', בהוצאת צעירי אגודת חב"ד מאת השליח הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה מוקדש לעילוי נשמתו

אירועים בדברי ימי חסידות
חב"ד עלפי לוח השנה

עת
לדעת

ל תשרי

תרע"ו

נפטר הרב הגאון החסיד ר' יעקב מרדכי בזפלו, מחסידי אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר הרש"ב. זכה להיות אחד משלושת הרבנים היחידים שקיבלו 'סמיכה' לרבנות מאדמו"ר מהר"ש, ובמשך למעלה משלושים שנה כיהן כרב העיר פולטבה שבאוקראינה. היה חברו ורעו של אדמו"ר הרש"ב, לפני עלותו לכס הנשיאות, והם היו לומדים בחברותא.

א מרחשוון

תרמ"ב

נולדה הרבנית נחמה דינה, אשת אדמו"ר הרי"צ. נולדה בעיר קשינוב שבמולדביה. אביה הוא הרב הקדוש ר' אברהם שניאורסון, בנו של הרב הקדוש ר' ישראל נח מניעז'ין, בן אדמו"ר הצמח צדק. אימה היא הרבנית יוכבד לבית שיינברג.

כה תשרי

תקס"א

ביום זה בא כ"ק אדמו"ר הזקן לפטרבורג בעת המאסר השני.

תק"ע

יום הסתלקות הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב, ומנוחתו כבוד בברדיטשוב. שם משפחתו היה 'דערבארמדיגער'.

כשביקר כ"ק אדמו"ר הזקן באוקראינה בשנת תק"ע, בא קודם חג הפסח לברדיטשוב לביקור תנחומים אצל בני ביתו של הרה"ק, והיה על מקום מנוחת קודשו, וגם שהה שם בביתו בחג הפסח.

מסופר שכאשר הגישו לאדמו"ר הזקן מים לרחוץ את ידיו לאחר שהשתטח על ציונו, לא קיבל ואמר: קברי צדיקים אינם מטמאים!

כט תשרי

תקפ"ח

הרבי עוזב את ברית המועצות.

וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁנִי: וַקְרָא יי לְרִקִּיעָא
שְׁמִיא וְהָיָה רָמַשׁ וְהָיָה צֶפֶר יוֹם תַּנְנָן: פ
ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן: וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד
וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן: וַאֲמַר יי יתְפַשְׁטוֹן מִיָּא
מִתַּחַת שְׁמִיא לְאַתֵּר חָד וְתִתְחַזֵּי יַבְשָׁתָא וְהָיָה
כֵּן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לַיַּבְשָׁה אֶרֶץ וְלַמָּקוֹהָ
הַמַּיִם קָרָא יָמִים וַיֵּרָא אֱלֹהִים פְּרִיטוֹב: וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים א לַיַּבְשָׁה אֶרֶץ וְלַמָּקוֹהָ הַמַּיִם קָרָא יָמִים
וַיֵּרָא אֱלֹהִים פְּרִיטוֹב: וַקְרָא יי לַיַּבְשָׁתָא אֶרֶצָא
וּלְבֵית כְּנִישוֹת מִיָּא קָרָא יָמִי וְחֹזָא יי אֲרִי טב:
י וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׁא הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב
מִזֵּרַע זֶרַע עֵץ פְּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר
זֶרְעוּבֹהוּ עַל־הָאֶרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
תִּדְשָׁא הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזֵּרַע זֶרַע עֵץ פְּרִי
עֵשֶׂה פְרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זֶרְעוּבֹהוּ עַל־הָאֶרֶץ וַיְהִי־כֵן:
וַאֲמַר יי תִּדְאִית אֶרֶצָא דִּיתָאָה עֶסְבָּא דְּבֵר וְרַעָה
מִזֵּדְרַע אֵילָן פִּירִין עֶבֶד פִּירִין לִזְנָה דִּי בֵר וְרַעָה
בֵּה עַל אֶרֶצָא וְהָיָה כֵּן: י וַתֹּוצֵא הָאֶרֶץ דְּשָׂא
עֵשֶׂב מִזֵּרַע זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר
זֶרְעוּבֹהוּ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים פְּרִיטוֹב: וַתֹּוצֵא
הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזֵּרַע זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ
עֵשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זֶרְעוּבֹהוּ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים
פְּרִיטוֹב: וַאֲפַקַת אֶרֶצָא דִּיתָאָה עֶסְבָּא דְּבֵר וְרַעָה
מִזֵּדְרַע לִזְנָהי וְאֵילָן עֶבֶד פִּירִין דְּבֵר וְרַעָה בֵּה
לִזְנָהי וְחֹזָא יי אֲרִי טב: י וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר
יוֹם שְׁלִישִׁי: וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי:
וְהָיָה רָמַשׁ וְהָיָה צֶפֶר יוֹם תְּלִיתָאִי: י וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין
הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיָה לָאֶתֶר וְלַמְּוֻעָדִים
וְלַיּוֹמִים וְשָׁנִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִּיעַ
הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיָה לָאֶתֶר

א. בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאֶרֶץ: בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאֶרֶץ: בְּקֶדְמִין בְּרָא יי יְת שְׁמִיא וְיְת אֶרֶצָא: ב
וְהָאֶרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְכָהוּ וְחִשְׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם
וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וְהָאֶרֶץ
הָיְתָה תְהוֹ וְכָהוּ וְחִשְׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וְאֶרֶצָא תְהוֹת צָדִיא
וְרִיקְנָא וְחִשְׁוֹקָא עַל אִפִּי תְהוֹמָא וְרוּחָא מִן קָדָם
יי מְנַשָּׁבָא עַל אִפִּי מִיָּא: ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יְהִי־אֹר וַיְהִי־אֹר: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי־אֹר וַיְהִי־
אֹר: וַאֲמַר יי יְהִי נְהוּרָא וְהָיָה נְהוּרָא: ד וַיֵּרָא
אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר פְּרִיטוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר
פְּרִיטוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וְחֹזָא
יי יְת נְהוּרָא אֲרִי טב וְאֶפְרֹשׁ יי בֵּין נְהוּרָא וּבֵין
חֹשְׁוֹקָא: ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ
קָרָא לַיְלָה וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד:
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה
וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד: וַיִּקְרָא יי לְנְהוּרָא
יָמִי וְלַחֹשְׁוֹקָא קָרָא לַיְלָה וְהָיָה רָמַשׁ וְהָיָה
צֶפֶר יוֹמָא חָד: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רִקִּיעַ
בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי רִקִּיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין
מַיִם לְמַיִם: וַאֲמַר יי יְהִי רִקִּיעָא בְּמַצִּיעוֹת מִיָּא
וַיְהִי מִפְרִישׁ בֵּין מִיָּא לְמִיָּא: ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
אֶת־הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת
לְרִקִּיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרִקִּיעַ וַיְהִי־כֵן:
וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מִתַּחַת לְרִקִּיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרִקִּיעַ
וַיְהִי־כֵן: וַעֲבַד יי יְת רִקִּיעָא וְאֶפְרִישׁ בֵּין מִיָּא דִּי
מִלְרַע לְרִקִּיעָא וּבֵין מִיָּא דִּי מֵעַל לְרִקִּיעָא וְהָיָה
כֵּן: ח וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרִקִּיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי־עַרְב
וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁנִי: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרִקִּיעַ שָׁמַיִם

וּלְמוֹעֲדִים וְלַיָּמִים וְשָׁנִים: וְאָמַר יי' יְהוֹן נְהוֹרִין
 בְּרָקִיעָא דְשָׁמַיָא לְאַפְרָשָׁא בֵּין יַמָּא וּבֵין לִילְיָא
 וַיְהוֹן לְאַתִּין וּלְזַמְנִין וּלְמַמְנִי בְּהוֹן יוֹמִין וְשָׁנִין:
 ס וְהָיוּ לְמֵאוֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר
 עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וְהָיוּ לְמֵאוֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיְהוֹן לְנְהוֹרִין בְּרָקִיעָא
 דְשָׁמַיָא לְאַנְהָרָא עַל אֶרֶץ וְהָוָה כֵּן: ט וַיַּעַשׂ
 אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר
 הַגָּדֹל לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטָן
 לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
 אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר הַגָּדֹל
 לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת
 הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַעֲבַד יי' תַּרְגִּין נְהוֹרִיָּא
 רַבְרַבִּיָּא יֵת נְהוֹרָא רַבָּא לְמַשְׁלַט בִּימָמָא וְיֵת
 נְהוֹרָא זָעֵרָא לְמַשְׁלַט בְּלִילְיָא וְיֵת כּוֹכְבֵּיָא:
 י וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר
 עַל־הָאָרֶץ: וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: וַיְהִי בַּיּוֹם יי' בְּרָקִיעָא
 דְשָׁמַיָא לְאַנְהָרָא עַל אֶרֶץ: יא וּלְמַשָּׁל בְּיוֹם
 וּבְלַיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא
 אֱלֹהִים בְּרִיטּוֹב: וּלְמַשָּׁל בְּיוֹם וּבְלַיְלָה וּלְהַבְדִּיל
 בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בְּרִיטּוֹב:
 וּלְמַשְׁלַט בִּימָמָא וּבְלִילְיָא וּלְאַפְרָשָׁא בֵּין נְהוֹרָא
 וּבֵין חֹשֶׁךְ וַחֲזָא וַחֲזָא יי' אֲרִי טָב: יב וַיְהִי־עֶרֶב
 וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
 רְבִיעִי: וְהָוָה רָמַשׁ וְהָוָה צָפַר יוֹם רְבִיעִיָּא:
 כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה
 וְעוֹף יַעֲוֹף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם:
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף
 יַעֲוֹף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם: וְאָמַר יי'
 יִרְחֹשׁוּן מִיָּא רָחַשׁ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹפָא יִפְרַח עַל
 אֶרֶץ עַל אִפִּי רָקִיעָא דְשָׁמַיָא: כא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת־הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה
 הָרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת

כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בְּרִיטּוֹב:
 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ
 הַחַיָּה | הָרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת
 כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בְּרִיטּוֹב: וַיִּבְרָא
 יי' יֵת תַּנִּינִיָּא רַבְרַבִּיָּא וְיֵת כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה
 דְרָחֶשָׁא דִּי אֲחִישׁוּ מִיָּא לְזַנְיָהוּן וְיֵת כָּל עוֹפָא
 דְפִרַח לְזַנְיָהּ וַחֲזָא יי' אֲרִי טָב: כב וַיִּבְרָךְ אֹתָם
 אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַמַּיִם
 בַּיָּמִים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ: וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים
 לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיָּמִים וְהָעוֹף
 יִרֶב בָּאָרֶץ: וַיִּבְרָךְ יְהוֹן יי' לְמִימָר פּוֹשׁוּ וּסְגוּ
 וּמְלוּ יֵת מִיָּא בִּימָמָא וְעוֹפָא יִסְגִּי בְּאַרְעָא:
 כג וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: וַיְהִי־עֶרֶב
 וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: וְהָוָה רָמַשׁ וְהָוָה צָפַר יוֹם
 חַמִּישִׁיָּא: פ כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ
 נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינֵהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׁ וְחַיִּיתֵי־אָרֶץ
 לְמִינֵהּ וַיְהִי־כֵן: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ
 חַיָּה לְמִינֵהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׁ וְחַיִּיתֵי־אָרֶץ לְמִינֵהּ
 וַיְהִי־כֵן: וְאָמַר יי' תַּפֵּק אֶרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְזַנָּה
 בְּעִיר וָרֶחַשׁ וְחַת אֶרֶץ לְזַנָּה וְהָוָה כֵּן: כז וַיַּעַשׂ
 אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּית הָאָרֶץ לְמִינֵהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה
 לְמִינֵהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׁ הָאֲדָמָה לְמִינֵהּ וַיֵּרָא
 אֱלֹהִים בְּרִיטּוֹב: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּית הָאָרֶץ
 לְמִינֵהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׁ
 הָאֲדָמָה לְמִינֵהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בְּרִיטּוֹב: וַעֲבַד יי' יֵת
 חַת אֶרֶץ לְזַנָּה וְיֵת בְּעִירָא לְזַנָּה וְיֵת כָּל רָחֶשָׁא
 דְאַרְעָא לְזַנְיָהּ וַחֲזָא יי' אֲרִי טָב: כח וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ
 בְּדֹגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־
 הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׁ הָרֹמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדֹגַת
 הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־
 הָרֶמֶשׁ הָרֹמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ: וְאָמַר יי' נַעֲבִיד אִנְשָׁא
 בְּצַלְמֵנָא כְּדְמוּתֵנָא וְיִשְׁלֹטוּן בְּנוֹנֵי יָמָא וּבְעוֹפָא

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־פְּלִאֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד
וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: וַחֲזָא יי ית כָּל דִּי
עֲבַד וְהָא מַקִּין לַחֲדָא וְהָה רַמֵּשׁ וְהָה צִפּוֹר יוֹם
שְׁתִּיתָא: פ א וַיִּכְלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם:
וַיִּכְלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם: וְאִשְׁתַּכְּלָלוּ
שְׂמִיָּא וְאַרְעָא וְכָל חִילִיָּהוֹן: ב וַיִּכְלּוּ אֱלֹהִים בְּיוֹם
הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בְּיוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִפְּלִמְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּכְלּוּ
אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִפְּלִמְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וְשִׁיצִי יי
בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עֲבַדְתָּה דִּי עֲבַד וְנַח בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה מִכָּל עֲבַדְתָּה דִּי עֲבַד: ג וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים
אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי כֹ שָׁבַת
מִפְּלִמְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:
וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי כֹ
שָׁבַת מִפְּלִמְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:
וַיְבָרֶךְ יי ית יוֹמָא שְׁבִיעָאָה וַקְדִּישׁ יְתָה אַרְי כַּה
נַח מִכָּל עֲבַדְתָּה דִּי בָרָא יי לְמַעַבְד: פ

שני - אלה תולדות השמים והארץ בהבראם
ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים: אלה
תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות
יהוה אלהים ארץ ושמים: אלן תולדת שמיא
וארעא פד אתבריאן ביומא די עבד יי אלהים
ארעא ושמיא: ה וכל א שית השדה טרם יהיה
בארץ וכל־עשב השדה טרם יצמח כי לא
המטיר יהוה אלהים על־הארץ ואדם אין
לעבד את־האדמה: וכל א שית השדה טרם
יהיה בארץ וכל־עשב השדה טרם יצמח כי לא
המטיר יהוה אלהים על־הארץ ואדם אין לעבד
את־האדמה: וכל אילני חקלא עד לא הוו
בארעא וכל עסבא דחקלא עד לא צמח ארי לא
אחית מטרא יי אלהים על ארעא ואנש לית
למפלח ית אדמתא: ו ואד יעלה מן־הארץ
והשקה את־פלגי האדמה: ואד יעלה מן־

דשמיא ובבערא ובכל ארעא ובכל רחשא
דרחש על ארעא: ב ויברא אלהים א את־האדם
בצלמו בצלם אלהים ברא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה
בָּרָא אֹתָם: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים א את־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ
בְּצַלֵּם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:
וַיְבָרָא יי ית אָדָם בְּצַלְמָה בְּצַלֵּם אֱלֹהִין בָּרָא יְתָה
דְּכָר וּנְקֵבָה בָּרָא יְתָהוֹן: כה וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֹאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וּכְבֹּשׁוּהָ וּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־
חַיַּת הָרֶמֶשׂת עַל־הָאָרֶץ: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֹאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וּכְבֹּשׁוּהָ וּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיַּת
הָרֶמֶשׂת עַל־הָאָרֶץ: וַיְבָרֶךְ יְתָהוֹן יי וַאֲמַר לְהוֹן
יי פּוֹשׁוּ וּסְגּוּ וּמְלּוּ ית ארעא ותקופו עליה
ושלוטו בנוני ימא ובעופא דשמיא ובכל חיתא
דרחשא על ארעא: כז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי
לָכֶם אֶת־פְּלִיעֶשֶׁב א זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־פְּלִיעֶשֶׁב אֲשֶׁר־בּו פְּרִיעֶשֶׁב זֶרַע
זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה
נָתַתִּי לָכֶם אֶת־פְּלִיעֶשֶׁב א זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־פְּלִיעֶשֶׁב אֲשֶׁר־בּו פְּרִיעֶשֶׁב זֶרַע
זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: וַאֲמַר יי הָא יְהִיִּית לְכוֹן ית
כָּל עֶסְבָּא דְּכָר וְרַעַה מְזֻדְּרַע דִּי עַל אִפִּי כָּל אַרְעָא
וְיִת כָּל אִילָנָא דִּי כַּה פִּירִי אִילָנָא דְּכָר וְרַעַה
מְזֻדְּרַע לְכוֹן יְהָא לְמִיכָּל: ז וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ
וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל אֲשֶׁר־בּו נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־פְּלִירֶק עֶשֶׂב לְאֹכְלָהּ
וַיְהִי־כֵן: וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְכָל אֲשֶׁר־בּו נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־פְּלִירֶק עֶשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי־כֵן: וּלְכָל חוֹת
אַרְעָא וּלְכָל עוֹפָא דְּשָׂמִיָּא וּלְכָל דְּרַחֲשׁ עַל אַרְעָא
דִּי כַּה נִפְשָׁא חִיתָא יִת כָּל יְרוֹק עֶסְבָּא לְמִיכָּל
וְהָה כֵּן: לא וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־פְּלִאֲשֶׁר עָשָׂה
וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ׃ וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִיחוֹן הוּא
 הַסּוֹכֵב אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ׃ וְשׁוּם נִהְרָא תַנְנִינָא
 גִּיחוֹן הוּא מְקִיף יָת כָּל אֶרְעָא כְּכּוּשׁ׃ ד וְשֵׁם־
 הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדָקְל הוּא הַחֲלָף קִדְמַת אַשּׁוּר
 וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרַת׃ וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי
 חֲדָקְל הוּא הַחֲלָף קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי
 הוּא פָּרַת׃ וְשׁוּם נִהְרָא תַלְיַתָּאָה דִּיגֵלַת הוּא
 מְחֲלָף לְמַדְנַחָא דְאַתּוּר וְנִהְרָא רְבִיעָאָה הוּא פָּרַת׃
 ט וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בִגְן־
 עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ׃ וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־
 הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בִגְן־עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ׃ וַדְּבַר יְיָ
 אֱלֹהִים יָת אָדָם וְאַשְׁרָה בְּגִינְתָּא דְעֵדֶן לְמַפְלַחָה
 וּלְמִשְׁרָה׃ טו וַיְצַו יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר
 מִכָּל עֵץ־הַגֵּן אָכַל תֹּאכַל׃ וַיְצַו יְהוָה אֱלֹהִים
 עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ־הַגֵּן אָכַל תֹּאכַל׃ וּפְקִיד
 יְיָ אֱלֹהִים עַל אָדָם לְמִימַר מִכָּל אֵילָן גִּינְתָּא מִיכָל
 תִּיכּוּל׃ יז וּמַעֲזֵן חֲדַעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל
 מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת׃ וּמַעֲזֵן
 חֲדַעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ
 מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת׃ וּמֵאֵילָן דְּאַכְלִין פִּירוּהִי חֲכִימִין
 בֵּין טַב לְבִישׁ לֹא תִיכּוּל מִנָּה אַרִי בְיוֹמָא דְתִיכּוּל
 מִנָּה מִימַת תָּמוּת׃ יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־
 טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֹזֵר בְּגֻנְדּוֹ׃
 יט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ
 אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֹזֵר בְּגֻנְדּוֹ׃ וַאֲמַר יְיָ אֱלֹהִים לֹא תִקֵּין
 לְמַהּוֹי אָדָם בְּלַחֲדוּהִי אַעֲבִיד לָהּ סִמּוֹ לְקַבְּלָהּ׃
 כ וַיִּצַּר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת
 הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם
 לִרְאוֹת מִה־יִּקְרָא־לּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָא־לּוֹ הָאָדָם
 גִּפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ׃ כא וַיִּצַּר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־
 הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם
 וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לִרְאוֹת מִה־יִּקְרָא־לּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר
 יִקְרָא־לּוֹ הָאָדָם גִּפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ׃ כב וַיִּבְרָא יְיָ
 אֱלֹהִים מִן אֶרְעָא כָּל חַיּוֹת בְּרָא וְיָת כָּל עוֹפָא

שלישי כ וַיִּקְרָא הָאֱדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה
וּלְעֹוף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא־
מָצָא עֹר בְּגָדוֹ׃ וַיִּקְרָא הָאֱדָם שְׁמוֹת לְכָל־
הַבְּהֵמָה וּלְעֹוף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם
לֹא־מָצָא עֹר בְּגָדוֹ׃ וַיִּקְרָא אָדָם שְׁמֵהוּ לְכָל־
בְּעִירָא וּלְעוֹפֵא דְשָׁמַיָא וּלְכָל חוֹת בְּרָא וּלְאָדָם
לֹא אִשְׁפַּח סִמְךָ לְקַבְּלָה׃ כֹּא וַיִּפְלִי יְהוָה אֱלֹהִים ׀
תִּרְדְּמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעָתָיו
וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה׃ וַיִּפְלִי יְהוָה אֱלֹהִים ׀ תִּרְדְּמָה
עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעָתָיו וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר
תַּחְתָּנָה׃ וַרְמָא יִי אֱלֹהִים שְׁתַּמָּא עַל אָדָם וַדְמָךְ
וְנָסִיב חֲדָא מַעֲלֻעֻהִי וּמְלִי בִשְׂרָא תַחוּתָה׃
כב וַיִּבְן יְהוָה אֱלֹהִים ׀ אֶת־הַצִּלְעַ אֲשֶׁר־לָקַח
מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבָאָהּ אֶל־הָאָדָם׃ וַיִּבְן יְהוָה
אֱלֹהִים ׀ אֶת־הַצִּלְעַ אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה
וַיְבָאָהּ אֶל־הָאָדָם׃ וּבָנָא יִי אֱלֹהִים יֵת עֲלֵנָא
דְּנָסִיב מִן אָדָם לְאַתְמָא וְאַיְתָה לֹות אָדָם׃
כג וַיֹּאמְרוּ הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם עֵצִים מַעֲצָמִי וּבִשְׂר
מִבְּשָׂרִי לֹואֵת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתָּ
זֹאת׃ וַיֹּאמְרוּ הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם עֵצִים מַעֲצָמִי
וּבִשְׂר מִבְּשָׂרִי לֹואֵת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתָּ
זֹאת׃ וַאֲמַר הָאָדָם הֵדָא זִמְנָא גְרַמָּא מִגְרָמִי
וּבִסְרָא מִבְּסָרִי לְדָא יִתְקַרֵּי אַתְתָּא אַרִי מִבְּעֵלָא
נָסִיבָא דָא׃ כד עַל־כֵּן יַעֲבֹב־אִישׁ אֶת־אִבּוֹ וְאֵת־
אִמּוֹ וְדָבֵק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשָׂר אֶחָד׃ עַל־כֵּן
יַעֲבֹב־אִישׁ אֶת־אִבּוֹ וְאֵת־אִמּוֹ וְדָבֵק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ
לְבֶשָׂר אֶחָד׃ עַל כֵּן יִשְׁבּוּק גְּבֵר בֵּית מִשְׁכְּבִי
אֲבוּהִי וְאִמָּה וְיִדְבֵּק בְּאַתְתָּה וַיְהִיֹן לְבִסְרָא חָד׃
כה וַיְהִיֹּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא־
יִתְבַּשְּׁשׁוּ׃ וַיְהִיֹּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ
וְלֹא יִתְבַּשְּׁשׁוּ׃ וְהָיוּ מְרוּיְהוֹן עֲרִטִילָאִין אָדָם
וְאַתְתָּה וְלֹא מִתְכַּלְמִין׃ א וְהִנְחֵשׁ תִּיה עֲרוּם

מִכָּל חֵיַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא
תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הָגֶן: וְהִנֵּחַשׁ הָיָה עִוּוֹן מִכָּל
חֵיַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל
עֵץ הָגֶן: וְחִוּיָא הָוָה חֲפִים מִכָּל בְּרָא דַעֲבַד
יְיָ אֱלֹהִים וְאָמַר לֹא־תֵתָא בְּקוֹשְׁטָא אַרְי אָמַר יְיָ לֹא
תִיכְלוֹן מִכָּל אֵילָן גִּינְתָא: ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֶל־הַנָּחֶשׁ מִפְּרִי עֵץ־הָגֶן נֹאכָל: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֶל־הַנָּחֶשׁ מִפְּרִי עֵץ־הָגֶן נֹאכָל: וְאָמַרְתָּ אִתָּתָא
לְחִוּיָא מִפְּרִי אֵילָן גִּינְתָא נִיכּוֹל: ג וּמִפְּרִי הָעֵץ
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הָגֶן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ
וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פְּתֻמָּתוֹן: ד וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר
בְּתוֹךְ־הָגֶן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ
בּוֹ פְּתֻמָּתוֹן: וּמִפְּרִי אֵילָנָא דִּי בְּמַצִּיעוֹת גִּינְתָא
אָמַר יְיָ לֹא תִיכְלוֹן מִנָּה וְלֹא תִקְרִבּוֹן בָּהּ דִּילְמָא
תְּמוֹתוֹן: ז וַיֹּאמֶר הַנָּחֶשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת
תָּמּוֹתוֹן: וַיֹּאמֶר הַנָּחֶשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תָּמּוֹתוֹן:
וְאָמַר חִוּיָא לֹא־תֵתָא לֹא מוֹת תְּמוֹתוֹן: ה בִּי יִדַּע
אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וּנְפַקְחוּ עֵינֵיכֶם
וְהָיִיתֶם כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: בִּי יִדַּע אֱלֹהִים
כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וּנְפַקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהָיִיתֶם
כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: אַרְי גְּלִי קָדָם יְיָ אַרְי
בְּיוֹמָא דְּתִיכְלוֹן מִנָּה וְיִתְפַּתְחוּ עֵינֵיכֶם וְתִהּוֹן
כְּרַבְרְבִין חֲפִימִין בֵּין טַב לְבִישׁ: ו וַתֵּרָא הָאִשָּׁה
כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכֹל וְכִי תְאוּה־הוּא לְעֵינִים
וְנִחְמַד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתֵּתַן
גַּם־לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכַל: וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב
הָעֵץ לְמֹאכֹל וְכִי תְאוּה־הוּא לְעֵינִים וְנִחְמַד הָעֵץ
לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתֵּתַן גַּם־לְאִישָׁהּ
עִמָּה וַיֹּאכַל: וְחִזַּת אִתָּתָא אַרְי טַב אֵילָן לְמִיכַל
וְאַרְי אִסִּי הוּא לְעֵינִין וּמְרַגַּג אֵילָנָא לְאַסְתְּפֻלָּא
בָּהּ וְנִסְיַבְתָּ מֵאַבְהָ וְאַכְלַת וַיִּהְבַּת אַף לְבַעֲלָהּ
עִמָּה וְאַכַּל: ז וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי

עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: ואתפתחא עיני תרויהון וידעו ארי ערטילאין אינון וחסטיטו להון טרפי תאנין ועבדו להון ורזין: ה וישמעו את־קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן: וישמעו את־קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן: ושמעו ית קל מימרא דיי אלהים מהלך בגינתא למנח יומא ואיטמר אדם ואתתה מן קדם יי אלהים בגו אילן גינתא: ויקרא יהוה אלהים אל־האדם ויאמר לו איכה: ויקרא יהוה אלהים אל־האדם ויאמר לו איכה: וקרא יי אלהים לאדם ואמר לה אן את: י ויאמר את־קלך שמעתי בגן ואירא כיעירם אנכי ואחבא: ויאמר את־קלך שמעתי בגן ואירא כיעירם אנכי ואחבא: ואמר ית קל מימרך שמעית בגינתא ודחילית ארי ערטילאי אנא ואיטמרית: יא ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המוֹדֵעַן אֲשֶׁר צוֹתִיד לְבַלְתִּי אֲכַל־מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ: ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המוֹדֵעַן אֲשֶׁר צוֹתִיד לְבַלְתִּי אֲכַל־מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ: ואמר מן חוי לך ארי ערטילאי אתָ הַמֶּן אֵילָנָא דַּפְקִדְתָּ דְּבִיל דְּלֹא לְמִיכַל מִנָּה אֲכַלְתָּ: יב ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה־לי מוֹדֵעַן ואכל: ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה־לי מוֹדֵעַן ואכל: ואמר האדם אתתא דִּיהִבְתָּ עִמִּי הִיא יִהְבֵּת לִי מִן אֵילָנָא וּבְאֲכִלִית: יג ויאמר יהוה אלהים לאשה מה־זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: ויאמר יהוה אלהים לאשה מה־זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: ואמר יי אלהים לאתתא מה דא עבדת ואמרת אתתא

חויא אטעינית ובאכלית: ד ויאמר יהוה אלהים אל־הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל־הבהמה ומכל חית השדה על־גִּחְנֶנְךָ תֵּלֵךְ וְעַפְרָ תֹאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: ויאמר יהוה אלהים אל־הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל־הבהמה ומכל חית השדה על־גִּחְנֶנְךָ תֵּלֵךְ וְעַפְרָ תֹאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: ואמר יי אלהים לחויא ארי עבדת דא ליט את מכל בעירא ומכל חות ברא על מעד תיזיל ועפרא תיכול כל יומי חייך: ט ואיכה: א אשית בינך ובין האשה ובין ורעך ובין ורעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב: ואיכה: א אשית בינך ובין האשה ובין ורעך ובין ורעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב: ודכבו אשוי בינך ובין אתתא ובין בנך ובין בנתה הוא יהי דכיר לך מה דעבדת לה מלקדמין ואת תחי נטיר לה לסופא: ס ט אל־האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל־אישך תשוקתך והוא ימשל־בך: אל־האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל־אישך תשוקתך והוא ימשל־בך: לאתתא אמר אסגא אסגי צעריכי ועדוייכי בצער תלדי בנין וילות בעלך תהא תאובתיד והוא ישלט בך: ס ז ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מוֹדֵעַן אֲשֶׁר צוֹתִיד לֹאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרִירָה הָאָדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מוֹדֵעַן אֲשֶׁר צוֹתִיד לֹאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרִירָה הָאָדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: ולאדם אמר ארי קבילת למימר אתתך ובאכלת מן אילנא די פקידתך למימר לא תיכול מנה ליטא ארעא בדילך בעמל תיכלינה כל יומי חייך: יח וקוץ ודרדר תצמיח לך ובאכלת את־עשב השדה: וקוץ ודרדר תצמיח לך ובאכלת את־עשב השדה: וכובין ואטדין

תַּצְמַח לָךְ וְתִכּוֹל יֵת עֶסֶבָא דְחֻקְלָא: י' בּוֹעֵת
 אֲפִידְ תֹאכַל לָחֶם עַד שׁוֹבֵד אֶל־הָאֲדָמָה כִּי
 מִמֶּנָּה לִקְחַתָּ כִּי־עֵפֶר אֶתָּה וְאֶל־עֵפֶר תָּשׁוּב:
 בּוֹעֵת אֲפִידְ תֹאכַל לָחֶם עַד שׁוֹבֵד אֶל־הָאֲדָמָה כִּי
 מִמֶּנָּה לִקְחַתָּ כִּי־עֵפֶר אֶתָּה וְאֶל־עֵפֶר תָּשׁוּב:
 בּוֹעֵתָא דְאַפְדִּי תִכּוֹל לְחָמָא עַד דְּתִיתּוּב לְאַרְעָא
 דְּמִנָּה אֲתַבְרִיתָא אָרִי עֶפְרָא אָתָּ וְלַעֲפָרָא תִתּוּב:
 כ' וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הִיְתָה
 אִם כָּל־חַי: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא
 הִיְתָה אִם כָּל־חַי: וַיִּקְרָא אָדָם שֵׁם אֲתַתָּה חַוָּה אָרִי
 הִיא הִוֹת אִמָּא דְכָל בְּנֵי אָנָּשָׁא: כ"א וַיֵּעַשׂ יְהוָה
 אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׁם:
 וַיֵּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר
 וַיִּלְבָּשֵׁם: וַעֲבַד יי אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִתְתָּהּ לְבוּשִׁין
 דִּיקָר עַל מִשְׁךָ בְּשָׂרִיהוֹן וְאֶלְבִּישֵׁנוֹן: פ'
 רבנן כ"ב וַיֹּאמֶר א' יְהוָה אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הִיְתָה
 כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרָע וַעֲתָה א' פְּנִי־שִׁלַּח
 יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחִי לְעֹלָם:
 וַיֹּאמֶר א' יְהוָה אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הִיְתָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ
 לְדַעַת טוֹב וְרָע וַעֲתָה א' פְּנִי־שִׁלַּח יָדוֹ וְלָקַח גַּם
 מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחִי לְעֹלָם: וַאֲמַר יי אֱלֹהִים הָא'
 אָדָם הָיָה יְחִידִי בְּעֹלָמָא מִנָּה לְמִידַע טַב וְכִישׁ
 וּכְעַן דִּילְמָא יוֹשִׁיט יְדָה וַיִּסָּב אָף מֵאֵילָן חַיִּיא
 וַיִּכּוֹל וַיְחִי לְעֹלָם: כ"ג וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים
 מַגְוָעָרָן לְעַבְדִּי אֶת־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם:
 וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים מַגְוָעָרָן לְעַבְדִּי אֶת־
 הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: וַיִּשְׁלַחְהוּ יי אֱלֹהִים
 מַגְוָעָרָא דְעָדָן לְמַפְלַח בְּאַרְעָא דְאִיתְּבָרִי מִתְּמָן:
 כ"ד וַיַּגְרֵשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגִן־עֵדֶן
 אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֵת לֶחֶט הַחֵרֶב הַמִּתְּהַפֶּכֶת
 לְשִׁמּוֹר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: וַיַּגְרֵשׁ אֶת־הָאָדָם
 וַיִּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגִן־עֵדֶן אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֵת לֶחֶט
 הַחֵרֶב הַמִּתְּהַפֶּכֶת לְשִׁמּוֹר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ס'
 וְתִרְיָד יֵת אָדָם וְאַשְׁרֵי מַלְקָדְמִין לְגִינְתָּא דְעָדָן יֵת

כְּרֹבִינָא וְיֵת שָׁנָן חֶרְבָא דְמִתְּהַפֶּכָא לְמִשְׁטַר יֵת
 אֹרַח אֵילָן חַיִּיא: א' וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה
 אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ
 אֶת־יְהוָה: וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר
 וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה: וְאָדָם
 יָדַע יֵת חַוָּה אֲתַתָּה וַעֲדִיאָת וַיִּלְדִּת יֵת קַיִן
 וַאֲמַרְתָּ קָנִיתִי גִבְרָא (מִן) קָדָם יי: ד' וַתִּסָּף לְלֵדָת
 אֶת־אַחִיו אֶת־הָבֶל וַיְהִי־הָבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן
 הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: וַתִּסָּף לְלֵדָת אֶת־אַחִיו אֶת־
 הָבֶל וַיְהִי־הָבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה:
 וְאֹסִיפֶת לְמִילַד יֵת אַחֵוּהִי יֵת הָבֶל וְהָיָה הָבֶל
 רֹעִי עֶזָא וְקַיִן הָיָה פֹּלַח בְּאַרְעָא: ג' וַיְהִי מִקֶּץ
 יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה:
 וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה
 לַיהוָה: וְהָיָה מִסּוּף יוֹמִין וְאַתִּי קַיִן מֵאַבָּא
 דְּאַרְעָא תִקְרַבְתָּא קָדָם יי: ד' וְהָבֶל הֵבִיא גַם־הוּא
 מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֻלְבָּהּ וַיֵּשַׁע יְהוָה אֶל־הָבֶל
 וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְהָבֶל הֵבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ
 וּמִחֻלְבָּהּ וַיֵּשַׁע יְהוָה אֶל־הָבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְהָבֶל
 אִתִּי אָף הוּא מִכְּפִירִי עֲנָה וּמִשְׁמָנְהוֹן וְהוֹת רַעְוָא
 מִן קָדָם יי: לְהָבֶל וּלְקִוְרָבָנָה: ה' וְאֶל־קַיִן וְאֶל־
 מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:
 וְאֶל־קַיִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד
 וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: וּלְקַיִן וּלְקִוְרָבָנָה לֹא הָוֹת רַעְוָא וְתַקְףָּ
 לְקַיִן לְחַדָּא וְאַתְּכַבִּישׁוּ אִפּוּהִי: ו' וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וּלְמָּה גָּפְלוּ פָּנֶיךָ: וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֶל־קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וּלְמָּה גָּפְלוּ פָּנֶיךָ:
 וַאֲמַר יי: לְקַיִן לָמָּה תִקְיָף לָךְ וּלְמָּה אֲתַכְּבִישׁוּ
 אִפּוּךָ: ז' הֲלוֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב
 לִפְתַּח חַטָּאת רִבְּץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקָחוּ וְאֵתָה
 תִּמְשָׁלְבוּ: הֲלוֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא
 תִיטִיב לִפְתַּח חַטָּאת רִבְּץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקָחוּ וְאֵתָה
 תִּמְשָׁלְבוּ: ח' הֲלֹא אִם תִּיטִיב עוֹבְדֵךָ יִשְׁתַּבֵּךְ לָךְ
 וְאִם לֹא תִיטִיב עוֹבְדֵךָ לְיוֹם דִּינָא חַטָּאת נָטִיר

וידעתיד לאתפרעא מנף אם לא תתוב ואם תתוב
 ישתבק לך: ה ויאמר קון אליהבל אחיו ויהי
 בהיותם בשדה ויקם קון אליהבל אחיו
 ויהרגהו: ויאמר קון אליהבל אחיו ויהי בהיותם
 בשדה ויקם קון אליהבל אחיו ויהרגהו: ואמר קון
 להבל אחוהי והנה במהויהוון בחקלא וקם קון
 בהבל אחוהי וקטלה: ט ויאמר יהוה אל־קון אי
 הבל אחיד ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי:
 ויאמר יהוה אל־קון אי הבל אחיד ויאמר לא
 ידעתי השמר אחי אנכי: ואמר יי לקין אן הבל
 אחוד ואמר לא ידענא הנטר אחי אנא: י ויאמר
 מה עשית קול דמי אחיד צעקים אלי מן
 האדמה: ויאמר מה עשית קול דמי אחיד צעקים
 אלי מן־האדמה: ואמר מה עבדתא קל דם ורעין
 דעתידין למפק מן אחוד קבילין גרמי מן ארעא:
 יא ועתה ארור אתה מן־האדמה אשר פצתה
 את־פיה לקחת את־דמי אחיד מידך: ועתה
 ארור אתה מן־האדמה אשר פצתה את־פיה
 לקחת את־דמי אחיד מידך: וכען ליט את מן
 ארעא דפתחת ית פומה וקבילת ית דמה דאחוד
 מן ירך: יב כי תעבד את־האדמה לא־תספ
 תת־כחה לך גע וגר תהיה בארץ: כי תעבד
 את־האדמה לא־תספ תת־כחה לך גע וגר תהיה
 בארץ: ארי תפלח בארעא לא תוסיף למתן חילה
 לך משלטל וגלי תהי בארעא: יג ויאמר קון
 אל־יהוה גדול עוני מנשוא: ויאמר קון אל־יהוה
 גדול עוני מנשוא: ואמר קון גרם יי סגי חובי
 מלמשבק: יד הן גרשת אתי היום מעל פני
 האדמה ומפניך אסתר והייתי גע וגר בארץ
 והיה כל־מצאי יהרגני: הן גרשת אתי היום מעל
 פני האדמה ומפניך אסתר והייתי גע וגר בארץ
 והיה כל־מצאי יהרגני: הא תריכתא יתי יומא דין
 מעל אפי ארעא ומן קדמך לית אפשר לאשמרא
 ואהי משלטל וגלי בארעא ויהי כל די־שפחנני

יקטליני: ט ויאמר לו יהוה לבן פל־הרג קון
 שבעתים יקם וישם יהוה לקון אות לבלתי
 הבות־אתו כל־מצאו: ויאמר לו יהוה לבן פל־
 הרג קון שבעתים יקם וישם יהוה לקון אות
 לבלתי הבות־אתו כל־מצאו: ואמר לה יי לבן פל
 קטיל קין לשבעא דרין יתפרע מנה ושוי יי לקין
 אתא בדיל דלא למקטל יתה כל די־שפחנה:
 טו ויצא קון מלפני יהוה וישב בארץ־גוד
 קדמת־עדן: ויצא קון מלפני יהוה וישב בארץ־
 גוד קדמת־עדן: ונפק קין מן גדם יי וייתב בארעא
 גלי ומלטל דהנה עבידא עלוהי מלקדמין
 דגינתא דעדן: יז וידע קון את־אשתו ותהר ותלד
 את־חנוד ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר בשם
 בנו חנוד: וידע קון את־אשתו ותהר ותלד
 את־חנוד ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר בשם בנו
 חנוד: וידע קין ית אתמה ועדיאת וילידת ית
 חנוד והנה בני קרפא וקרפא שמה דקרפא בשום
 ברה חנוד: יח ויולד לחנוד את־עירד ועירד ילד
 את־מחויאל ומחויאל ילד את־מתושאל
 ומתושאל ילד את־למך: ויולד לחנוד את־עירד
 ועירד ילד את־מחויאל ומחויאל ילד את־
 מתושאל ומתושאל ילד את־למך: ואת־יליד
 לחנוד ית עירד ועירד אוליד ית מחויאל
 ומחויאל אוליד ית מתושאל ומתושאל אוליד ית
 למך:

חמישי יט ויקח־לו למך שתי נשים שם האחת
 עדה ושם השנית צלה: ויקח־לו למך שתי נשים
 שם האחת עדה ושם השנית צלה: ונסוב לה
 למך תרתין נשין שום חד עדה ושום תנינתא
 צלה: כ ותלד עדה את־יבל הוא הוה אבי ישב
 אהל ומקנה: ותלד עדה את־יבל הוא הוה אבי
 ישב אהל ומקנה: וילידת עדה ית יבל הוא הוה
 רבהון דכל דיתבי משקנין ומרי בעיר: כא ושם
 אחיו יובל הוא הוה אבי פל־תפש בנור ועוגב:

וְשֵׁם אִחִיו יוֹכָל הוּא הָיָה אֲבִי כְּלִיתָפֶשׁ כְּגֹזֶר
וְעֹיֵבָב: וְשׁוּם אַחֻזִּי יוֹכָל הוּא הָנָה רִבְהוֹן דְּכָל
דְּמִנְגָן עַל פּוּם נָכְלָא דְּדַעִי זִמְר כְּנֹרָא וְאַבּוּבָא:
כַּד וְצִלָּה גַּם־הוּא יִלְדָּה אֶת־תּוֹבֵל קִין לְמִשׁ
כְּל־חֶרֶשׁ נְחֹשֶׁת וּבְרוּל וְאַחֻזִּי תּוֹבֵל־קִין נַעֲמָה:
וְצִלָּה גַּם־הוּא יִלְדָּה אֶת־תּוֹבֵל קִין לְמִשׁ כְּל־חֶרֶשׁ
נְחֹשֶׁת וּבְרוּל וְאַחֻזִּי תּוֹבֵל־קִין נַעֲמָה: וְצִלָּה אָף
הִיא יִלְדִית יֵת תּוֹבֵל קִין רִבְהוֹן דְּכָל יְדַעִי עֵיבִידִת
נְחֹשָׁא וּפְרִזָּלָא וְאַחֲתָה דְּתּוֹבֵל קִין נַעֲמָה:

שִׁישׁ כַּד וַיֹּאמֶר לְמֹד לְנִשְׁוִי עֵדָה וְצִלָּה שְׁמַעַן
קוּלִי נִשְׁוִי לְמֹד הָאֻזָּה אִמְרָתִי כִּי אִישׁ הִרְגֵּתִי
לְפַצְעִי וַיִּלְדֵּי לַחֲבֶרְתִּי: וַיֹּאמֶר לְמֹד לְנִשְׁוִי עֵדָה
וְצִלָּה שְׁמַעַן קוּלִי נִשְׁוִי לְמֹד הָאֻזָּה אִמְרָתִי כִּי אִישׁ
הִרְגֵּתִי לְפַצְעִי וַיִּלְדֵּי לַחֲבֶרְתִּי: וְאַמָּה לְמֹד לְנִשְׁוִהִי
עֵדָה וְצִלָּה שְׁמַעַן קוּלִי נִשְׁוִי לְמֹד אֲצִיתָא לְמִמְרִי
לֹא גִבְרָא קְטִלִית דְּכִדִּילָה אֲנָא סְבִיל חוּבִי וְאָף
לֹא עוֹלִימָא קְבִלִית דְּכִדִּילָה יִשְׁתַּצִּי זֶרַעִי: כַּד כִּי
שְׁבַעֲתִים יָקָם־קִין וְלִמֹּד שְׁבַעִים וְשְׁבַעֲתִים כִּי
שְׁבַעֲתִים יָקָם־קִין וְלִמֹּד שְׁבַעִים וְשְׁבַעֲתִים: אַרְי
לְשַׁבְּעָא דְרִין אִיתְלִין לְקִין הָלָא לְלִמֹּד בְּרָה
שְׁבַעִין וְשְׁבַעֲתִים: כַּד וַיִּדַּע אָדָם עוֹל אֶת־אִשְׁתּוֹ
וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שֵׁת־לִי
אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הַכֹּל כִּי הִרְגוּ קִין: וַיִּדַּע
אָדָם עוֹל אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
שֵׁת כִּי שֵׁת־לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הַכֹּל כִּי
הִרְגוּ קִין: וַיִּדַּע אָדָם עוֹל יֵת אֶתְתָּה וּלְיִידִת בֶּר
וַקֶּרֶת יֵת שְׁמָה שֵׁת אַרְי אֲמַר יִהְיֶה לִי יֵי בֶר אֶתְרָן
חֶלֶף הַכֹּל דְּקִטְלָה קִין: כַּד וְלִשְׁת גַּם־הוּא יִלְדֵּי־בֵן
וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲנֹשׁ אֵז הוֹחֵל לְקָרָא בְּשֵׁם
יְהוָה: וְלִשְׁת גַּם־הוּא יִלְדֵּי־בֵן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
אֲנֹשׁ אֵז הוֹחֵל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וְלִשְׁת אָף הוּא
אֶת־יִלְדִי בֶר וַקֶּרֶת יֵת שְׁמָה אֲנֹשׁ כְּכֵן כְּיּוֹמָהִי
חֶלֶף כְּנִי אֲנִשָּׁא מְלַצְלָאָה בְּשֵׁמָא דִּי: ס א וְהָ
סֹפֶר תּוֹלְדֵת אָדָם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם

בְּדָמוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ: זֶה סֹפֶר תּוֹלְדֵת
אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדָמוֹת אֱלֹהִים
עָשָׂה אֹתוֹ: דִּין סֹפֶר תּוֹלְדֵת אָדָם כְּיּוֹמָא דְּבִרָא
יֵי אָדָם בְּדָמוֹת אֱלֹהִים עָבַד יֵתָה: כַּד זָכַר וַנִּקְבְּהָ
בְּרָאָם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם
הַבְּרָאָם: זָכַר וַנִּקְבְּהָ בְּרָאָם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא
אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם: דְּכַר וַנִּיקְבְּכָא
בְּרָאָנוֹן וּבְרִיךְ יֵתָהוֹן וַיִּקְרָא יֵת שְׁמָהוֹן אָדָם
כְּיּוֹמָא דְּאַתְבְּרִיאוּ: ג וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
שָׁנָה וַיּוֹלֶד בְּדָמוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
שֵׁת: וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בְּדָמוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת: וַחֲזָא אָדָם
מָאָה וַתֵּלֶתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּדָמוֹתָה דְּדָמִי לָהּ
וַקֶּרֶת יֵת שְׁמָה שֵׁת: ד וַיְהִי יִמִּי־אָדָם אַחֲרֵי
הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת שְׁמִנָּה מֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת: וַיְהִי יִמִּי־אָדָם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת
שְׁמִנָּה מֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַהּוּ יוֹמִי
אָדָם כְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת שֵׁת תְּמַנִּי מָאָה שְׁנִין
וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנוֹת: ה וַיְהִי כָל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חִי
תִּשְׁעֵי מֵאוֹת שָׁנָה וְשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי
כָל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חִי תִּשְׁעֵי מֵאוֹת שָׁנָה וְשְׁלֹשִׁים
שָׁנָה וַיָּמָת: וַהּוּ כָל יוֹמִי אָדָם דְּחִיָּא תִּשְׁעֵי מָאָה
וַתֵּלֶתִין שְׁנִין וַיָּמָת: וַיְחִי־שֵׁת חֲמִשָּׁה שָׁנִים
וּמֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אֲנֹשׁ: וַיְחִי־שֵׁת חֲמִשָּׁה
שָׁנִים וּמֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אֲנֹשׁ: וַחֲזָא שֵׁת
מָאָה וַחֲמִשָּׁה שְׁנִין וְאוֹלִיד יֵת אֲנֹשׁ: וַיְחִי־שֵׁת
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אֲנֹשׁ שְׁבַע שָׁנִים וְשְׁמִנָּה
מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְחִי־שֵׁת אַחֲרֵי
הוֹלִידוֹ אֶת־אֲנֹשׁ שְׁבַע שָׁנִים וְשְׁמִנָּה מֵאוֹת שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַחֲזָא שֵׁת כְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת
אֲנֹשׁ תְּמַנִּי מָאָה וְשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנוֹת:
וַיְהִי כָל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתַּיִם עֶשְׂרִי שָׁנָה וַתִּשְׁעֵי
מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי כָל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתַּיִם
עֶשְׂרִי שָׁנָה וַתִּשְׁעֵי מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַהּוּ כָל

יומי שת תשע מאה ותרמא עשרי שנין ומית: ם
 ט ויחי אגוש תשעים שנה ויולד את־קינן: ויחי
 אגוש תשעים שנה ויולד את־קינן: וחיא אגוש
 תשעין שנין ואוליד ית קינן: י ויחי אגוש אחרי
 הולידו את־קינן חמש עשרה שנה ושמונה
 מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויחי אגוש אחרי
 הולידו את־קינן חמש עשרה שנה ושמונה מאות
 שנה ויולד בנים ובנות: וחיא אגוש בטר דאוליד
 ית קינן תמני מאה וחמש עשרי שנין ואוליד
 בנין ובנן: יא ויהיו כל־ימי אגוש חמש שנים
 ותשע מאות שנה וימות: ויהיו כל־ימי אגוש
 חמש שנים ותשע מאות שנה וימות: והוּו כל
 יומי אגוש תשע מאה וחמש שנין ומית: ם
 יב ויחי קינן שבעים שנה ויולד את־מהללאל:
 ויחי קינן שבעים שנה ויולד את־מהללאל: וחיא
 קינן שבעין שנין ואוליד ית מהללאל: יג ויחי
 קינן אחרי הולידו את־מהללאל ארבעים שנה
 ושמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויחי קינן
 אחרי הולידו את־מהללאל ארבעים שנה ושמונה
 מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחיא קינן בטר
 דאוליד ית מהללאל תמני מאה וארבעין שנין
 ואוליד בנין ובנן: יד ויהיו כל־ימי קינן עשר
 שנים ותשע מאות שנה וימות: ויהיו כל־ימי
 קינן עשר שנים ותשע מאות שנה וימות: והוּו
 כל יומי קינן תשע מאה ועשר שנין ומית: ם
 טו ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה
 ויולד את־יירד: ויחי מהללאל חמש שנים וששים
 שנה ויולד את־יירד: וחיא מהללאל שתין וחמש
 שנין ואוליד ית יירד: טז ויחי מהללאל אחרי
 הולידו את־יירד שלשים שנה ושמונה מאות
 שנה ויולד בנים ובנות: ויחי מהללאל אחרי
 הולידו את־יירד שלשים שנה ושמונה מאות שנה
 ויולד בנים ובנות: וחיא מהללאל בטר דאוליד
 ית יירד תמני מאה ותלתין שנין ואוליד בנין

ובנן: יז ויהיו כל־ימי מהללאל חמש ותשעים
 שנה ושמונה מאות שנה וימות: ויהיו כל־ימי
 מהללאל חמש ותשעים שנה ושמונה מאות שנה
 וימות: והוּו כל יומי מהללאל תמני מאה ותשעין
 וחמש שנין ומית: ם יח ויחי־יירד שתים וששים
 שנה ומאת שנה ויולד את־חנוך: ויחי־יירד
 שתים וששים שנה ומאת שנה ויולד את־חנוך:
 וחיא יירד מאה ושתיין ותרתין שנין ואוליד ית
 חנוך: יט ויחי־יירד אחרי הולידו את־חנוך
 שמונה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויחי־יירד
 אחרי הולידו את־חנוך שמונה מאות שנה ויולד
 בנים ובנות: וחיא יירד בטר דאוליד ית חנוך
 תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן: כ ויהיו
 כל־ימי־יירד שתים וששים שנה ותשע מאות
 שנה וימות: ויהיו כל־ימי־יירד שתים וששים שנה
 ותשע מאות שנה וימות: והוּו כל יומי יירד תשע
 מאה ושתיין ותרתין שנין ומית: ם כא ויחי חנוך
 חמש וששים שנה ויולד את־מתושלח: ויחי
 חנוך חמש וששים שנה ויולד את־מתושלח:
 וחיא חנוך שתין וחמש שנין ואוליד ית
 מתושלח: כב ויתחלף חנוך את־האֱלֹהִים אחרי
 הולידו את־מתושלח שלש מאות שנה ויולד
 בנים ובנות: ויתחלף חנוך את־האֱלֹהִים אחרי
 הולידו את־מתושלח שלש מאות שנה ויולד
 בנים ובנות: ויהליף חנוך בדחלתא ד?? בטר
 דאוליד ית מתושלח תלת מאה שנין ואוליד
 בנין ובנן: כג ויהי כל־ימי חנוך חמש וששים
 שנה ושלש מאות שנה: ויהי כל־ימי חנוך
 חמש וששים שנה ושלש מאות שנה: והוּו כל
 יומי חנוך תלת מאה ושתיין וחמש שנין:
 כד ויתחלף חנוך את־האֱלֹהִים ואינגו כִּי־לקח
 אתו אֱלֹהִים: ויתחלף חנוך את־האֱלֹהִים ואינגו
 כִּי־לקח אתו אֱלֹהִים: ויהליף חנוך בדחלתא ד??
 וליתוהי ארי (לא) אַמִּית יתה יי: ם

שבעי כה ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את־למך: ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את־למך: וחזא מתושלח מאה ותמנן ושבע שנין ואוליד ית למך: כו ויחי מתושלח אחרי הולידו את־למך שתים ושמונים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויחי מתושלח אחרי הולידו את־למך שתים ושמונים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחזא מתושלח בתר דאוליד ית למך שבע מאה ותמנן ותרתין שנין ואוליד בנין ובגנן: כז ויהיו בלוימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: ויהיו בלוימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: והיו כל יומי מתושלח תשע מאה ושתיים ותשע שנין ומית: ס כה ויחי־למך שתים ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן: ויחי־למך שתים ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן: וחזא למך מאה ותמנן ותרתין שנין ואוליד בר: כח ויקרא את־שמו נח לאמר זה ינחמנו מבעשנו ומעצבון ידינו מן־האדמה אשר אררה יהוה: ויקרא את־שמו נח לאמר זה ינחמנו מבעשנו ומעצבון ידינו מן־האדמה אשר אררה יהוה: ויקרא ית שמה נח למימר דין ינחמנא מעובדנא ומלאות ידנא מן ארעא די לטטה יי: ל ויחי־למך אחרי הולידו את־נח חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחזא למך בתר דאוליד ית נח חמש מאה ותשעין וחמש שנין ואוליד בנין ובגנן: לא ויהי בלוימי־למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת: ויהי בלוימי־למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת: והיו כל יומי למך שבע מאה ושבעין ושבע שנין ומית: ס לז ויהי־נח

בן־חמש מאות שנה ויולד נח את־שם את־חם ואת־יפת: ויהי־נח בן־חמש מאות שנה ויולד נח את־שם את־חם ואת־יפת: והנה נח בר חמש מאה שנין ואוליד נח ית שם ית חם וית יפת: א ויהי כִּי־החל האדם לרב על־פני האדמה ובנות ילדו להם: ויהי כִּי־החל האדם לרב על־פני האדמה ובנות ילדו להם: והנה פד שריאו בני אנושא למסגי על אפי ארעא ובנתא את־ילדו להון: ב ויראו בני־האלהים את־בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: ויראו בני־האלהים את־בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: וחזו בני ברבכא ית בנת אנושא ארי שפירן אנן ונסיבו להון נשין מכל די אתרעיו: ג ויאמר יהוה לא־ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא כשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה: ויאמר יהוה לא־ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא כשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה: ואמר יי לא יתקם דרא בישא הדין גרמי לעלם בדיל דאנון בשרא ועובדיהון בישיא ארכא יחיבת להון מאה ועשרין שנין אם יתובון: ד הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי־כן אשר יבאו בני האלהים אל־בנות האדם וילדו להם המה הגברים אשר מעולם אנשי השם: הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי־כן אשר יבאו בני האלהים אל־בנות האדם וילדו להם המה הגברים אשר מעולם אנשי השם: גבריא הוו בארעא ביומא האנון ואף בתר כן די עלין בני ברבכא לות בנת אנושא וילידן להון אנון גבריא דמעלמא אנושין דשמא: פ

מפסיר ה וירא יהוה כי רפה רעת האדם בארץ וכל־יצר מחשבת לבו רק רע כל־היום: וירא יהוה כי רפה רעת האדם בארץ וכל־יצר מחשבת לבו רק רע כל־היום: וחזא יי ארי סגיאית בישת

אָמְחָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי
נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתִם: וְאָמַר יְיָ אֱמֹחִי יֵת אֲנָשָׁא דִּי
בְּרָאתִי מֵעַל אֲפִי אֲרַעָא מֵאֲנָשָׁא עַד בַּעֲרִיא עַד
רַחֲשָׂא וְעַד עוֹפָא דְשָׁמַיָא אַרְי תְּבִית בְּמִימְרֵי אַרְי
עַבְדְתָּנוּן: ה וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: וְנָח מִצָּא
חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: וְנָח אֲשַׁכַּח רַחֲמִין קָדְשׁ יְיָ: וְנָח
מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: פ פ פ

קמ"ו פסוקים. אמצ"ה, יהוה"ו סימן.

אָנָּשָׁא בְּאַרְעָא וְכָל יִצְרָא מִחֻשְׁבַּת לְבָהּ לַחֹד בִּישׁ
כָּל יוֹמָא: וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם
בְּאַרְצָא וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לְבָבוֹ: וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי־עָשָׂה
אֶת־הָאָדָם בְּאַרְצָא וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לְבָבוֹ: וְתַב יְיָ
בְּמִימְרָה אַרְי עַבְד יֵת אֲנָשָׁא בְּאַרְעָא וְאָמַר
בְּמִימְרָה לְמַתְבַּר תְּקַפְּהוֹן כְּרַעוּתָהּ: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֱמֹחָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף
הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתִם: וַיֹּאמֶר יְהוָה

הפטרה לפרשת בראשית בישיבה פרק מב

מב ה כִּהְיֵאמֹר הָאֵל יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיחֵם רָקַע הָאָרֶץ וַצִּאצֵּאֶיהָ נָתַן נִשְׁמָה לָעָם עַל־הָ
וְרוּחַ לְהַלְכֵם בָּהּ: וְאֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ בְּצֶדֶק וְאֶחָזֵק בְּיָדְךָ וְאֶצְרֹךְ וְאֶתְּנֶנְךָ לְבָרִית עִם לְאוּר גּוֹיִם:
לְפָנֶיךָ עֵינַי עוֹרוֹת לְהוֹצִיא מִמֶּסְגֵּר אֲפִיר מִבֵּית כְּלָא יִשְׁבִּי חֹשֶׁךְ: ה אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי
לְאַחַר לֹא־אֶתֵּן וְתַהֲלִתִּי לְפָסִילִים: ו הַרְאֵשׁוֹת הַנֶּחֱבָאוּ וְחִדְשׁוֹת אֲנִי מִגִּיד בְּמֶרֶם תַּצְמִיחֶנָּה
אֲשַׁמִּיעַ אֶתְכֶּם: שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ תַּהֲלִיתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי תֵיִם וּמִלְאוֹ אֵיִים וַיִּשְׁבִּיהֶם:
י יִשְׂאוּ מִדְּבַר וְעֲרִיּו חֲצָרִים תִּשָּׁב קֶדֶר יִרְנֹו יִשְׁבִּי סֹלֶעַ מִרְאֵשׁ הָרִים יִצְוּחוּ: י וַיִּשְׂמוּ לַיהוָה כְּבוֹד
וְתַהֲלִיתוֹ בְּאֵיִם יִגִּדוּ: י יְהוָה בְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה יִרְעֵעַ אֶף־יִצְרִיחַ עַל־אֲיָבָיו
וְיִתְגַּבֵּר: י הַחֲשִׁיתִי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפֵּק כִּי־לִדָּה אֶפְעֶה אֵשׁם וְאֲשַׁאֲף יָחֵד: י אַחֲרִיב הָרִים
וְנִבְעוֹת וְכָל־עֶשְׂבָם אוֹבִישׁ וְשִׁמְתִּי נְהֲרוֹת לְאֵיִים וְאֶגְמִים אוֹבִישׁ: י וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא
יֵדְעוּ בְּנִיתִיכוֹת לֹא־יִדְעוּ אֲדָרִיכֶם אֲשִׁים מִחֲשֹׁךְ לְפָנֵיהֶם לְאוֹר וּמִעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר אֱלֹה הַדְּבָרִים
עָשִׂיתִם וְלֹא עֹזְבִיתֶם: י נִסְגּוּ אַחוֹר יָכֶשׁוּ בִשֶׁת הַבְּטָחִים בַּפֶּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסְכָּה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ:
י הַחֲרָשִׁים שִׁמְעוּ וְהַעֲרִים תִּבְטְאוּ לְרֹאוֹת: י מִי עוֹר כִּי אִם־עַבְדִּי וְחָרַשׁ כְּמִלֵּאכִי אֲשַׁלַּח מִי
עוֹר כְּמִשְׁלָם וְעוֹר בְּעַבְד יְהוָה: י רֹאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמֹר פְּקוּחַ אֲזָנִים וְלֹא יִשְׁמַע: י יְהוָה חֲפֵץ
לְמַעַן צִדְקוֹ יִגְדִּיל תוֹרָה וַיֹּאדִיר:

עמדת התהילים היומי מהודרת לבית הכנסת!

לאור הביקוש, ניתן להשיג שוב את עמדת
התהילים והפעם בשני גדלים ובעיצוב משודג

לרכישת העמדה במחיר עלות פנו לבית חב"ד
או כנסו לאתר chabadisrael.co.il/theillim

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ה בתשרי	4.47	5.34	5.55	6.53	9.31	12.26	12.56	18.05.3	18.30
ש"ק, כ"ו בתשרי	4.48	5.35	5.56	6.54	9.31	12.26	12.56	18.04.2	18.29
א', כ"ז בתשרי	4.49	5.35	5.57	6.55	9.31	12.25	12.55	18.03.1	18.28
ב', כ"ח בתשרי	4.49	5.36	5.57	6.55	9.31	12.25	12.55	18.02.0	18.26
ג', כ"ט בתשרי	4.50	5.37	5.58	6.56	9.31	12.25	12.55	18.00.9	18.25
ד', ל' בתשרי	4.51	5.37	5.59	6.57	9.31	12.25	12.55	17.59.8	18.24
ה', א' במרחשון	4.51	5.38	6.00	6.58	9.32	12.25	12.55	17.58.8	18.23
ו', ב' במרחשון	4.52	5.39	6.00	6.59	9.32	12.25	12.55	17.57.8	18.22

הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות

לוח ללימוד הרמב"ם כ"ה בתשרי ה'תשפ"ו – ב' במרחשון ה'תשפ"ו

יום	יום בחודש	ב' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ה בתשרי	הל' כלים פרק ו-ח.	הל' מלוה ולוה פרק כז.	מ"ע קח.
ש"ק	כ"ו בתשרי	פרק ט-יא.	הל' טוען ונטען.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קא.
א'	כ"ז בתשרי	פרק יב-יד.	פרק ב.	מ"ע צט.
ב'	כ"ח בתשרי	פרק טו-יז.	פרק ג.	מ"ע ק.
ג'	כ"ט בתשרי	פרק יח-כ.	פרק ד.	מ"ע קו.
ד'	ל' בתשרי	פרק כא-כג.	פרק ה.	מ"ע קד.
ה'	א' במרחשון	פרק כד-כו.	פרק ו.	מ"ע צו.
ו'	ב' במרחשון	פרק כז-כח. הל' מקואות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קט.

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בראשית	17:29	18:40	17:45	18:42	17:35	18:40	17:47	18:42
נח	17:22	18:33	17:37	18:34	17:27	18:33	17:39	18:35

לזכות אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' **אברהם משה דייטש** והרה"ח ר' **גבריאל גופין** שיחינו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' **זלמן יודא** ור' **יוסף יצחק**,
בני הרה"ח ר' **שלום ישעי'** ע"ה **דייטש**